

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2024. gada 9. janvārī

Turpinājums

2024. gada 15. janvārī

Sēdi vada

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš.

A. Laviņš.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Pirms sākam uzklaut pieaicinātās personas, informēšu, ka esam saņēmuši informāciju no Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, ko pagājušajā tiesas sēdē tiesa pieprasīja no šīs institūcijas.

Tātad, informāciju esam saņēmuši, un informācijai ir jābūt nosūtītai abiem lietas dalībniekiem.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvji, vai esat saņēmuši šo informāciju?

I. Nikuļceva.

Jā, es esmu saņēmusi.

A. Laviņš.

Paldies.

Un Saeimas pārstāvis?

V. Vītolis.

Jā, paldies, godātā tiesa! Esam saņēmuši.

A. Laviņš.

Paldies.

Tātad, jūsu rīcībā šis dokuments ir, jo šis dokuments tiek pievienots lietas materiāliem.

Paldies.

Tātad, pārejam pie pieaicināto personu uzklautāšanas.

Un kā nākamā pieaicinātā persona ir tiesībsargs. Un tiesībsargu šajā tiesas sēdē pārstāvēs Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskā padomniece Santa Tivaņenkova.

Un Tivaņenkovas kundze piedalīsies tiesas sēdē attālināti.

Pilnvarojuma dokuments ir iesniegts, un personu apliecinošs dokuments arī ir iesniegts. Tāpēc par personas identitāti mēs pārliecināties varam.

Un vārds tiesībsarga pārstāvei.

Lūdzu!

S. Tivaņenkova.

Paldies, godātā tiesa!

Es sāksu tiesībsarga pozīcijas izklāstu ar nelielu ievadu.

Tiesībsargs ir saņēmis 2023. gada maijā lēmumu, ar kuru tiek noteikts tiesībsargs kā pieaicinātā persona un ir sniedzis rakstveida viedokli, kuru uztur un ievadā pozīcijas stiprināšanai vēlētos norādīt uz sekojošiem apsvērumiem.

Pēc grozījumu pieņemšanas tiesībsargs sāka saņemt sūdzības no atsevišķiem iedzīvotājiem, tajā skaitā arī juridiskajām personām, kuras norādīja sūdzībās tiesībsargam uz iespējamiem cilvēktiesību pārkāpumiem, kas izriet no grozījumiem Imigrācijas likumā. Sūdzībās personas norādīja, ka jūtas bezizejas stāvoklī, jo nespēj izpildīt valsts uzliktās prasības līdz 2023. gada 1. septembrim. Tāpat sūdzībās tika norādīts uz tiesiskās palāvības principa pārkāpumu, uz tiesiskās vienlīdzības iespējamo pārkāpumu un grozījumu negatīvo ietekmi uz personu privāto un ģimenes dzīvi, kā arī kolektīvās izraidīšanas risku.

Reaģējot uz saņemtajām sūdzībām, tiesībsargs 2023. gada 2. martā nosūtīja vēstuli Ministru kabinetam, aicinot to izvērtēt vēstulē norādītos riskus un veikt nepieciešamos grozījumus normatīvajā regulējumā, lai Imigrācijas likuma un Pārejas noteikumu 58. punkts atbilstu labas pārvaldības principam un Latvijas starptautiskajām saistībām.

Pēc publiskajām apspriedēm, kurās iezīmējās trūkumi apstrīdētajās normās, 2023. gada 5. aprīlī Saeima veica grozījumus Imigrācijas likumā, radot saudzīgāku pārejas mehānismu Imigrācijas likuma Pārejas noteikumu 58. punkta īstenošanā.

Un tālāk es ļoti īsi pāriešu pie apstrīdēto normu atbilstības Satversmes 1., 91. un 96. pantam un procesuālās ekonomijas nolūkā uzlikšu uzsvāru un pievērsīšu uzmanību tikai tiem pantiem, par kuriem faktiski mēs redzam arī atšķirīgu attieksmi lietās dalībnieku un pieaicināto personu pozīcijās no iepriekšējām tiesas sēdēm.

Tiesībsarga ieskatā valsts varēja mainīt pastāvošo tiesisko regulējumu, lai pārbaudītu, vai Krievijas Federācijas pilsoņi, kuru pilsonības valsts uzsākusi militāro agresiju pret kaimiņvalsti, nerada draudus Latvijas Republikas valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai, kā arī noteikt prasību apliecināt valsts valodas zināšanas

noteiktā līmenī. Krīzes apstākļos ir pieļaujams, ka valsts groza pastāvošo tiesisko regulējumu un ierobežojumu noteikšana ir pamatota ar krīzes apstākļu nepieciešamību vispārējām interesēm. Līdz ar to tiesībsarga ieskatā apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantā nostiprinātajam tiesiskās paļāvības principam.

Attiecībā uz apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 96. pantam tiesībsargs uztur savu pozīciju, ka apstrīdētās normas tiktāl, ciktāl tās skar Krievijas Federācijas pilsoņus, kuru ģimenes locekļi dzīvo Latvijas Republikā, atbilst Satversmes 96. pantam, jo garantē ģimenes vienotības saglabāšanu arī pastāvīgās uzturēšanās atļaujas zaudēšanas gadījumā, ja persona savlaicīgi noformē termiņuzturēšanās atļauju, un nav konstatēts, ka persona rada draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai.

Attiecībā uz Krievijas Federācijas pilsoņiem, kuriem nav ģimenes locekļu Latvijas Republikas teritorijā, privātās dzīves aizskāruma novēršanai pastāv efektīvs tiesiskās aizsardzības mehānisms, kas ietver izbraukšanas rīkojuma un lēmuma par piespiedu izraidīšanu pieņemšanas procesā, proti, pieņemot šos lēmumus gan Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē, gan valsts robežsardzē ir jāvērtē izraidīšanas ietekme uz Satversmes 96. pantā garantētajām tiesībām un tajā skaitā ierobežojumu nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā.

Attiecībā uz apstrīdēto normu atbilstību Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 4. protokola 4. pantam, tiesībsargs uzskata, ka apstrīdētās normas nerada Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 4. protokola 4. panta pārkāpumu risku, un vēlreiz vēlas uzsvērt to, ka par kolektīvo izraidīšanu uzskata jebkādu pasākumu, ar ko personas piespiež grupā pamest teritoriju vai valsti, kas īstenots bez pamatotas un efektīvas katras personas individuālas situācijas izvērtējuma.

Par kolektīvo izraidīšanu nebūs uzskatāma situācija, kur izraidīšana notiek, pamatojoties uz saprātīgu un objektīvu katra ārvalstnieka gadījuma izvērtējuma.

Iepriekšējās tiesas sēdēs gan Iekšlietu ministrija, gan Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, arī atbildētāja puse norādīja, ka visos gadījumos notiek šis individuālais izvērtējums. Līdz ar to mums nav pamata uzskatīt, ka šis individuālais izvērtējums nenotiks.

Vērtējot iespējamo Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 4. protokola 4. panta pārkāpumu, mēs esam vērtējuši arī judikatūru, kas attiecas uz minētajām tiesībām. Un esam līdzīgi, kā iepriekšējā sēdē pieaicinātais eksperts, un ievērojot šo judikatūru, kas attiecas uz lietu „Gruzija pret Krieviju”, kur Gruzijas kara ar Krieviju gadījumā tiešām tika no Krievijas izraidīta milzīga grupa Gruzijas pilsoņu, tomēr šajā lietā parādās aspekts par to, ka šī izvērtēšana ir bijusi formāla.

Mums nav pamats uzskatīt, ka PMLP šobrīd, vērtējot katru individuālo gadījumu, pieietu šai lietai formāli un jebkurā gadījumā visiem Krievijas Federācijas pilsoņiem attiecībā uz kuriem, iespējams, varētu tikt pieņemts šis lēmums vai rīkojums

par izbraukšanu un secīgi arī lēmums par piespiedu izraidīšanu, ka viņiem nebūs iespēja paust savu viedokli un viņu gadījumi netiks izvērtēti un viņi nevarēs izmantot savas tiesības apstrīdēt šos lēmumus, lai netiktu izraidīti.

Vēl mēs gribētu norādīt... ir lieta „Sulfanija pret Franciju”, kur faktiski Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja... stiprinot šo pozīciju arī gadījumos, ja valsts ir pieņēmusi lēmumu par piespiedu izraidīšanu, ja ir vērtēts individuālais gadījums, tad šāda izraidīšana, pat ja šie izraidīšanas lēmumi būs attiecināmi... būs organizēti vienā lielā izceļošanas, teiksim, operācijā, arī šajos gadījumos nebūs konstatējams 4. protokola 4. panta pārkāpums.

Un noslēgumā es vēlētos pievērst uzmanību Satversmes 91. panta atbilstībai apstrīdētajām normām. Lai arī šis pants, kā mēs redzam no iepriekšējām tiesas sēdēm, ir bijis pants, kurā pušu viedokļi tiešām ļoti kardināli atšķiras, tiesībsarga pozīcija attiecībā uz šo apstrīdēto normu atbilstību 91. pantam ir sekojoša.

Tiesībsargs ir secinājis, ka apstrīdētās normas nosaka atšķirīgu attieksmi un likumdevējs nav radis labāko risinājumu, lai sasniegtu leģitīmo mērķi, un nodrošinājis Satversmes 91. panta ievērošanu.

Un pie šāda secinājuma ir nonācis sekojošā ceļā.

Tiesiskā vienlīdzība nozīmē to, ka vienādos un faktiskos tiesiskajos apstākļos uzturēšanās ir jābūt vienādei. Savukārt, atšķirīgos apstākļos ir jābūt atšķirīgiem.

Vērtējot, vai apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, ir jānoskaidro, vai un kuras personas atrodas vienādos un viens no tādiem kritērijiem, salīdzināmos apstākļos, vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām, vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā pieņemtu tiesību normu un vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats. Proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievēroti samērīguma princips.

Vērtējot, vai un kuras personas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, tiesībsargs ir secinājis, ka vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos atrodas Latvijas Republikas pilsoņi un nepilsoņi, kuri ir pieņēmuši citas valsts pilsonību, saņemot pastāvīgās uzturēšanās atļauju.

Apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi ne tikai atkarībā no tā, kādas valsts pilsonību ieguva Latvijas pilsoņi un nepilsoņi, bet arī atkarībā no tā, saskaņā ar kādu likumu. Un bieži vien Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem tika piešķirta pastāvīgās uzturēšanās atļauja pēc citas valsts pilsonības pieņemšanas.

Jau 2023. gada 4. aprīļa Saeimas atbildīgās komisijas sēdē Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde norādīja uz to, ka šie grozījumi neattieksies uz ārzemniekiem un pēc aplēsēm toreiz tie bija apmēram 57 tūkstoši, kuri saņēma pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saskaņā ar likumu „Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijā Republikā”.

Attiecīgi vērtējot, vai atšķirīgai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un arī vai ir ievērots samērības princips, vēlamies vērst uzmanību uz sekojošo. Pieņemot tādu normatīvo regulējumu... tiesisko regulējumu, kas rada atšķirīgu attieksmi pret savstarpēji salīdzināmām personām, likumdevējs var vienīgi tad, ja šādu rīcību attaisno sasniedzamais leģitīmais mērķis.

Tiesībsargs ir norādījis savā viedoklī: ja leģitīmais mērķis bija ievērot likumdevēja izvirzītos leģitīmos mērķus, ko minēja Satversmes tiesas sēdē gan atbildētāja pārstāvis, kas ir minēti Saeimas rakstveida atbildes rakstā, leģitīmie mērķi ir nodefinēti divi: demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība un citu cilvēku tiesību aizsardzība. Un Saeimas ieskatā atšķirība starp Krievijas Federācijas pilsoņiem un citiem ir atzīstama par būtisku. Tiesībsarga ieskatā tomēr nē.

Un ja valsts mērķis bija kontrolēt valsts drošību, valstī pastāv virkne funkcionējošu mehānismu, kādā valsts var pārbaudīt, vai ārvalstnieki apdraud valsts drošību ne tikai Imigrācijas likuma kontekstā, bet arī pakārtoto Ministru kabineta noteikumu Nr. 554 kontekstā, uz kuriem atsaucās arī atbildētāja puse. Tur ir noteikts, ka Krievijas Federācijas pilsoņi ir iekļauti... Krievijas Federācija ir iekļauta to valstu skaitā, kuru pilsoņiem veic papildus pārbaudi, ja leģitīmais mērķis ir bijis citu cilvēku tiesību aizsardzība.

Tiesībsargs vēlas norādīt, ka valsts valodas lietojuma stiprināšanai sabiedrībā ir liela nozīme un ikvienam ārvalstniekam, kurš ir izlēmis pastāvīgi uzturēties Latvijas Republikas teritorijā, būtu jāpārvalda latviešu valoda. Tomēr ceļā uz kopēji sasniedzamo mērķi, valsts valodas stiprināšanu, mēs nevaram veidot grupas atkarībā no valstiskās piederības, jo sabiedrībā tad jāintegrē ikviens ārzemnieks un jāpanāk, lai ikviens Latvijā pastāvīgi dzīvojošais ārzemnieks spēj sazināties valsts valodā. Nosakot prasību valsts valodu pārvaldīt tikai personām ar valstisko piederību, valsts nerasnē leģitīmo mērķi.

Tas īsumā no tiesībsarga puses būtu viss.

Paldies.

Esam gatavi atbildēt uz jautājumiem.

A. Laviņš.

Paldies par jūsu viedokli.

Sekos tiesnešu jautājumi. Vārds tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Labdien! Paldies par jūsu viedokli un iespēju pievienoties tiesas sēdei.

Man būs burtiski pāris jautājumi. Neatgriezīsimies pie tiem, kas jau ir sniegti rakstveidā un arī šodien ko jūs izklāstījāt.

Viens būs tāds nozīmīgs tiesību jautājums. Jūs jau zināt, ka ir apstrīdēta tāpat arī šo te normu atbilstība Konvencijas 4. protokola 4. pantam. Un jūs jau arī zināt un mēs piemērojam praksē tā saukto „harmonijas” principu, starptautisko tiesību un nacionālo cilvēktiesību harmonijas principu.

Kāds ir tiesībsarga viedoklis? Vai šo te absolūto tiesību, kas ir ārzemnieku kolektīvā izraidīšana, nevarētu atrast kādā Satversmes normā?

S. Tivaņenkova.

Mēs gribētu pievienoties arī faktiski varbūt iepriekšējā tiesas sēdēs izskanējušajai pozīcijai, ka tīrā veidā šo tiesību kā tādu mēs viņu nevaram rast tomēr. Iespējams, viņu varētu aplūkot no Satversmes 96. panta viedokļa, bet mēs neesam vērtējuši padziļināti šo aspektu.

Tas, ko mēs redzam no judikatūras izpētes, 4. protokola 4. pants ļoti bieži iet roku rokā ar virkni citām cilvēktiesībām, ne tikai tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves aizsardzību, bet arī uz aizliegumu, necilvēcīgas attieksmes aizliegumu, nepamatotu brīvības ierobežojuma aizliegumu, tiesiskās vienlīdzības pārkāpumiem.

Bet mēs šobrīd... es domāju, ka drīzāk mēs nevaram ielasīt šobrīd tādu pozīciju.

A. Rodiņa.

Labi. Paldies.

Vēl viens aspekts, kas parādās arī tiesībsarga adresētajā vēstulē Ministru prezidentam. Bija izteiktas bažas par valsts valodas pārbaudes kārtošānu personām, kas ir sasniegušas vairāk kā 65 gadus. Tāpat tiesībsargs proponēja, domājot par šīs te vecuma robežas samazināšanu un arī norādīja uz problēmām, kas varētu rasties šādām personām to digitālo prasmju neesamības dēļ, jo ir zināms, ka daļa no šī te eksāmena ir jākārt arī digitālajā vidē.

Bet mums tiesas sēdē Valsts izglītības satura centrs norādīja, ka vecums ir izvēlēts balstoties pētījumu atziņās un arī digitālo prasmju trūkums tiek novērsts sniedzot asistētu palīdzību eksāmena norisē.

Sakiet, lūdzu, vai jūs joprojām saskatāt riskus tieši šajā aspektā?

S. Tivaņenkova.

Attiecībā uz valsts valodas grupām, no kādas vecuma robežas personas būtu atbrīvojamas un attiecībā uz digitālo šo formātu, kāds ir piemērots.

Es varbūt ar nelielu atkāpi iesākšu. Mēs šim jautājumam pievērsām uzmanību brīdī, kad sāka tiesībsargs saņemt virkni sūdzības un attiecīgi, ko mēs konstatējām, ka mēs piedaloties, sākotnēji 2022. gada septembrī neesam pievērsuši uzmanību tam, ka būs norma, jauni Ministru kabineta noteikumi, kas stāsies spēkā ar 1. janvāri, kas, manuprāt, izvirza jaunu latīņu ne tikai vecuma robežas ziņā, bet arī prasību ziņā. Vecie

Ministru kabineta noteikumi... tagad precīzi nepateikšu jums numuru... bet kurus aizvieto jaunie Ministru kabineta noteikumi Nr. 257, viņi paredzēja kārtību, ka visas šīs četras prasmes tiek pārbaudītas un persona skaitās sekmīgi nokārtojusi pārbaudi, ja ir ieguvusi 50 procentus no 100 iespējamajiem punktiem. Tādēļ, respektīvi, vidējais aritmētiskais tika vilkts. Šobrīd, ja personai, pieņemsim, runas, lasīšanas un klausīšanās prasmes bija augstākas, viņas varēja nolīdzsvarot uz šo rakstisko... varbūt sliktāk prezentēto rakstisko prasmi. Šobrīd saskaņā ar jaunajiem Ministru kabineta noteikumiem Nr. 157 šī prasība ir augstāka, viņa ir stingrāka, ko valsts var darīt, protams... un tiek prasīts konkrēti... šajos noteikumos ir norādīts, ka ir nepieciešams iegūt vismaz 60 procentus katrā no šīm... ir jāiegūst vismaz 60 procenti no visām prasmēm.

Otra lieta. Ja vecajos Ministru kabineta noteikumos bija vispārīga atsauce uz to, ka personas sava veselības stāvokļa dēļ un citu apgrūtinājumu dēļ nespēja kārtot, viņas var tikt atbrīvotas. Taču šobrīd jaunajos Ministru kabineta noteikumos noteikta šī robeža 75 gadu vecums 6. punktā.

Papētot citu valstu pieredzi, mēs redzam, ka šī pieeja ir atšķirīga. Konkrēti, direktīva 2000/309 5. panta otrā daļa izvirza prasību, ka dalībvalstis var pieprasīt trešo valstu pilsoņiem izpildīt integrācijas nosacījumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem, bet tur faktiski nav norādes uz kaut kādu vecuma robežu. Manuprāt, šajā gadījumā papētot arī citu valstu pieredzi, mēs esam redzējuši, ka, pieņemsim, Nīderlandē... Nīderlandē no pārbaudes kārtēšanas, lai saņemtu pastāvīgās uzturēšanās atļauju ir atbrīvotas personas, kuras ir sasniegušas pensijas vecumu.

Otrs aspekts, kam mēs pievērsām uzmanību arī paužot šādu viedokli... ir dzīvildze Latvijas Republikā. Latvijas Republikā pēc pēdējiem statistikas datiem dzīvildze sievietēm ir 75 gadi, vīriešiem – 64 gadi vidēji. Līdz ar to... nu, es domāju, ka tad pats par sevi varbūt arī pietiekami daiļrunīgs fakts.

Par digitālajām spējām. To, ka Latvijas Republikā īpaši vecākās paaudzes vidū digitālās prasmes, digitālā pratība ir zema, tas ir apstiprināts ar pētījumiem. Ieviešot šo digitālo formātu, mūsuprāt, vajadzēja dot iespēju šai grupai tomēr... es nezinu... iespēju ļaut saprast pirms kārtēšanas. Es nezinu, kā tas notiek, patrenēties, jo tā būtu, manuprāt, cilvēcīgāka attieksme pret mūsu sabiedrības senioriem un pret jebkuru cilvēku.

Attiecīgi tas, ka divas personas katrā eksāmenā ir atbalsta personas, viņi ir apšaubāmi... nevis apšaubāmi, bet es lūkotos uz šo pagaidu risinājumu diezgan kritiski, jo tomēr tās personas, kuras novēro, lai tiktu ievērota tāda taisnīga un godprātīga eksāmena kārtēšana, viņām nevajadzētu būt palīgpersonālam šiem cilvēkiem ar zemām digitālajām prasmēm.

Līdz ar to... nu... jā... es domāju, ka tas labākais risinājums būtu bijis, ja viņiem, šiem cilvēkiem, kuriem ir zemas digitālās prasmes, tomēr ļautu arī vēl patrenēties, lai saprastu, kā to darīt un lai viņi paši spēj to eksāmenu nokārtot.

Es ceru, ka es esmu atbildējusi uz jautājumu.

A. Rodiņa.

Labi. Paldies par jūsu viedokli.

Un vēl viens jautājums tieši kontekstā ar Satversmes 91. panta piemērošanu.

Mums ir zināms, kāds ir tiesībsarga viedoklis, bet Saeimas pārstāvis 9. janvāra sēdē norādīja uz vairākām atšķirībām, kas nošķir Krievijas pilsoņus no citu valstu pilsoņiem, tostarp, tādiem, kas arī iepriekš ir bijuši Latvijas pilsoņi un nepilsoņi.

Es vienkārši gribēju pajautāt tiesībsarga viedokli, vai varētu tomēr salīdzināt šos te Krievijas pilsoņus ar citu valstu pilsoņiem, īpaši atsaucoties uz Saeimas pārstāvja argumentiem, ka tikai viena valsts, kas atrodas Latvijai kaimiņos, tas ir, Krievija, ir uzsākusi karu pret citu valsti.

S. Tivaņenkova.

Nu, es nezinu, vai es... Jebkurā gadījumā Krievija šobrīd karu ir uzsākusi... un, būsīm reāli, viņa veido arī alianses, piesaistot visus savus satelītus, kas ir ne tikai kaimiņvalstis, bet kuri ir bijuši bijušās PSRS sastāvā, dažādās atbalstu procedūrās... bet varbūt tas ir mazākais arguments, tas ir tīri tāds ģeopolitisks arguments...

No juridiskā viedokļa mēs negribētu piekrist Saeimas viedoklim, ka tās ir atšķirīgas grupas un noteikti neiztur kritiku, ka viena grupa ir skaitliski mazāka par otru grupu. Ja valsts ir definējusi, ka konkrētajos ģeopolitiskajos apstākļos, ka mums līdzās ir valsts, kura ir agresorvalsts, kura rada un pauž draudus savām kaimiņvalstīm, es domāju, ka tie, kuri seko līdzī mediju telpai, mēs jūtam un redzam to, tas nav slēptā veidā, tas ir diezgan atklāti un caur dažādiem kanāliem par to, ka šāda... es domāju, ka šāda attieksme nav pieļaujama un valstij ir jāspēj sevi aizsargāt.

Līdz ar to, ja valsts ir nedefinējusi grupu – Krievijas Federācijas pilsoņi, kas pieder konkrētai agresorvalstij – kā tādu, kas rada augstu risku un ir uzskatījusi, ka ir nepieciešama šo personu pārbaude, drīkst to darīt, bet tomēr viņi nebūtu šķirojami atkarībā no tā, saskaņā ne ar kādu likumu viņi ir saņēmuši šo pastāvīgās uzturēšanās atļauju. Es domāju, ka Krievijas Federācijas pilsoņiem ir jāsaprot konkrētie apstākļi un viņi pieder pie tās valsts pilsoņu kopuma, kurš šobrīd īsteno agresiju ar draudiem paplašināt šo agresiju, līdz ar to viņiem ir jābūt gataviem iziet šo drošības kontroli un tajā skaitā arī apstiprināt savu vēlmi palikt šeit un atbalstīt tās vērtības, kas ir demokrātiskas sabiedrības mugurkaulā.

A. Rodiņa.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Turpinām ar jautājumiem. Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Labrīt! Paldies par jūsu viedokli.

Precizējošs jautājums attiecībā uz to, ko jūs rakstījāt savā rakstveida viedoklī. Proti, ka tiesībsargs kritiski vērtē labas likumdošanas principa ievērošanu apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā, tomēr atzīst, ka virkne trūkumu pieņemtajā regulējumā tika novērsti un pārejas periods noteikts saprātīgāks.

Jautājums ir. Kāda ir tiesībsarga pozīcija tādā attiecībā uz labas likumdošanas principu. Ir vai nav ievērots? Un, ja tomēr nav ievērots, tad, lūdzu, izskaidrojiet, kādā aspektā, jo dzirdot šodien jūsu viedokli un arī lasot to, ko jūs rakstījāt, nu, tā līdz galam man īsti nav skaidrs attiecībā tieši uz labas likumdošanas principu.

S. Tivaņenkova.

No labas likumdošanas principa ievērošanas... mēs esam norādījuši arī uz virkni lietām, kuras netika izdiskutētas, mūsaprāt, ne tikai 2022. gada septembra grozījumu veikšanas procesā, tajā skaitā arī netika izvērtētas 2023. gada aprīļa procedūrā, grozījumu pieņemšanas procedūrā.

Viens no tiem aspektiem, kas, mūsaprāt... viens no aspektiem, ko mēs norādījām, bija, mūsaprāt, uz iespējami saudzējošāko... Ņemot vērā, ka šie grozījumi tika virzīti steidzamības kārtībā, attiecīgi ļoti īss laiks bija atbildīgajām iestādēm, institūcijām, kuras varētu vērst uzmanību, izvērtējot šos iespējamus aizskārumus, tajā skaitā arī varbūt noslodze ne tikai uz valsts eksaminācijas centru, bet arī, kā mēs norādījām savā viedoklī, uz slodzi, kas ir attiecīgi uz ģimenes ārstiem un arī šiem ārstiem rehabilitologiem, kuri sniedz atbrīvojumus personām no pārbaudes kārtības pilnībā vai daļēji. Arī pat aprīļa grozījumu pieņemšanas procedūrā šie aspekti netika diskutēti.

Līdz ar to mēs uzskatām, ka tas, ka ir bijušas tik ļoti daudzas lietas... un grozījumi arī pēc septembra norāda uz to, ka trūkumi šajā likumdošanas procesā ir bijuši pieļauti... Un attiecīgi Tiesībsarga pozīcija ir, ka ir grozījumu ceļā novērsta virkne trūkumu, tajā skaitā, pieņemsim, uz pietiekamiem līdzekļiem, uz saprātīgāku laiku personām nokārtot šīs pārbaudes, bet tomēr šajā labas likumdošanas kontekstā mēs saskatām trūkumus.

I. Kucina.

Paldies. Trūkumus jeb pārkāpumus? Labas likumdošanas pārkāpumus vai trūkumus...?

S. Tivaņenkova.

Trūkumus.

I. Kucina.

Tātad, jūs neredzat, ka tomēr apstrīdētās normas būtu pieņemtas, pārkāpjot labas likumdošanas principu?

S. Tivaņenkova.

Personas tika uzklausītas. Es definēšu šos kā trūkumus.

I. Kucina.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Labrīt! Man vēl viens jautājums būs tieši par drošības aspektu, ko jūs teicāt, ka tātad Krievijas pilsoņiem var tikt izvirzītas šādas pastiprinātas prasības, ņemot vērā šībrīža ģeopolitiskos apstākļus.

Mans jautājums, kas varbūt arī ir iepriekš jau tiesas sēdē izskanējis par Imigrācijas likuma 36. panta 16. punktu. Kādēļ, jūsuprāt, šo mērķi – valsts drošība – nu, nevarētu sasniegt, ņemot vērā to mehānismu, kas jau bija iestrādāts Imigrācijas likumā, proti, individuāli vērtēt tos Krievijas Federācijas pilsoņus, par kuriem šāda, teiksim, informācija ir.

S. Tivaņenkova.

Ja es pareizi sapratu PMLP un Iekšlietu ministrijas pārstāvjus, pārreģistrācijas gadījumos šo drošības kontroli viņi neveic, bet tas neizslēdz iespēju, ka šie grozījumi būtu virzīti uz to, ka valsts nodibinātu to, ka viņi veic drošības pārbaudi un nosaka varbūt atšķirīgu šo reģistrācijai izvirzīto kārtību. Es pieļauju iespēju, ka šie risinājumi bija dažādi, kuru ietvaros varēja arī šo drošības pārbaudi veikt.

Un attiecībā uz individuālo gadījumu izvērtējumu, tā ir milzīga kapacitāte. Es domāju, ka atbildīgajām institūcijām izvērtēt katru personu un personu rīcību, viņa

mainās arī laika nogrieznī. Iespējams, ka iepriekšējos, līdz 2024. gada 1. janvārim persona publiski sociālajos tīklos vai kaut kur citur nav paudusi viedokļus, kas būtu agresorvalsti atbalstoši un pret Latviju noskaņoti, un šī pozīcija personai mainās. Līdz ar to valstij ir jābūt fleksiblai, lai spētu izvērtēt to apdraudējuma gadījumu.

A. Kučs.

Jā, bet ja es varu precizēt. Jūs teicāt, ka personas rīcība mainās, bet Imigrācijas likuma 36. panta 16. punkts jau neliedz to vērtēt arī tad, kad viņa mainās.

Tāpat jūs teicāt, ka individuālu gadījumu izvērtēšana ir milzīga kapacitāte. Bet tieši to es saprotu, ka jaunie grozījumi arī paredz, ka individuāli tiek vērtēts katrs tagad gadījums.

S. Tivaņenkova.

Ir jautājums, kādā procedūrā viņi var to veikt. Ja jūs piesakāties sākotnēji pastāvīgai uzturēšanās atļaujai, tad jūs, protams, šī persona iziet caur šo drošības pārbaudi.

Jautājums... ja valsts nedefinē gada laikā... grozījumi tika pieņemti 2022. gada septembrī un līdz 2023. gada 1. septembrim bija jāveic visu šo 23 tūkstošu... precīzi nepateikšu... personu drošības pārbaude. Es domāju, ka tas būtu liels izaicinājums valsts drošības dienestam to visu apstrādāt un akumulēt.

A. Kučs.

Labi. Otrs jautājums man būtu par jūsu viedokli izteikto attiecībā uz valsts valodu kā mērķi, kur jūs norādāt, ka ikvienam ārzemniekam, kurš vēlas pastāvīgi dzīvot Latvijā, būtu jāpārvalda latviešu valoda un nosakot prasību valsts valodu pārvaldīt tikai personām ar noteiktas valsts piederību, valsts nerasniegs to leģitīmo mērķi, kas šajā apstrīdētajā normā tāpat ir izvirzīts.

Vai es pareizi saprotu jūsu nostāju, ka jūs uzskatāt, ka te varētu būt jautājums par tās normas sasniegšanu, ka jūs redzētu, ka tai būtu jāattiecas uz visiem ārvalstniekiem, ne tikai uz kādu konkrētu pilsoņu... kādas konkrētas valsts pilsoņu grupu.

S. Tivaņenkova.

Paldies par jautājumu.

Es varbūt sāksu atbildi uz jūsu jautājumu ar to... pirmkārt... viennozīmīgi, ja persona vēlas pastāvīgi dzīvot Latvijas Republikā, viņai būtu jāuzliek par pienākumu apgūt latviešu valodu šajā pamatzināšanu līmenī. Šobrīd Imigrācijas likums neparedz šādu pienākumu, tomēr ar lielu cerību skatāties uz jauno Imigrācijas likumu, kas ir

iesniegts Saeimā, kur šāds pienākums būs uzlikts. Vēl ir jautājums, kādā formātā un kādā procedūrā. Tas varbūt vēl ir likumdošanas procesa jautājums.

Bet tas, ko mēs esam šobrīd... ko mēs šobrīd novērojam valstī jau ilgstoši, jau kopš neatkarības atgriešanas. Pat pētot, teiksim, šo... definējot šīs salīdzināmās grupas, likumā „Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieeļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā”, bija noteikts brīnišķīgs pants, kurš teica, ka valsts veicina valsts valodas apguvi un integrāciju. Imigrācijas likumā šāda panta nav un tas, ko mēs redzam dzīvē šobrīd... komunicējot un piedaloties dažādās darba grupās, ka valstī šī integrācijas politika un valsts valodas apguve ir fragmentēta.

Mums ir Valsts izglītības satura centrs, kurš pieņem eksamināciju, mums ir Valsts valodas centrs, kurš gatavo pasniedzējus un veido metodiku, mums ir Kultūras ministrija, kura atbild par integrāciju, mums ir Izglītības ministrija, kura atbild par valsts valodas, teiksim, šo pamatnostādni... respektīvi, tāda fragmentācija... un valsts valodas apguve tiek realizēta projektu ietvaros.

Respektīvi, nav tāda sistēma izveidota valstī, līdzīgi, kā, pieņemsim, Skandināvijā, Zviedrijā, ka, ja jūs esat ārvalstnieks, jums ir pienākums, jūs vienkārši ieeļojot sākat uzreiz mācīties. Valsts veicina to, ka jūs šo valsts valodu mācāties un attiecīgi ar dažādiem atbalsta pasākumiem, tajā skaitā arī ar to, ka, ja jūs samaksājat par šo valsts valodas kursu apguvi, jūs varat saņemt veiksmīgas nokārtošanas gadījumā daļu no finansējuma atpakaļ.

Proti, šāda sistēma valstī nav izveidota. Līdz ar to valsts šobrīd ar privātā sektora, manuprāt, palīdzību īsteno to... daļa... es neteikšu, ka pilnībā. Jo valsts valodas apgūvē šobrīd ļoti liels finansējums un atbalsts iet Ukrainas pilsoņu valsts valodas apgūves veicināšanai un starptautiskās aizsardzības, pat bēgļu alternatīvā statusa personu valsts valodas apgūves veicināšanai... trešo valstu pilsoņu...

A. Kučs.

Atvainojos, ka es jūs pārtraucu...

Paldies, ka jūs ieskicējat tādu plašāku to problemātiku. Es gribēju tieši saprast, ja jūs varētu iecentrēt to jautājumu... tad jūs uzskatāt, ka viņš...

S. Tivaņenkova.

Es jau pašā sākumā teicu, ka jebkurai ārvalstniekam, kurš definē sevi kā persona, kura gribēs palikt uz pastāvīgu dzīvesvietu un dzīvot Latvijas Republikā...

A. Kučs.

Proti...

S. Tivaņenkova.

... viņam ir jāmacās.

A. Kučs.

Nu un tad jūs uzskatāt, ka tikai tādā gadījumā tā norma sasniegtu to mērķi, ja tas attiektos uz jebkuru ārzemnieku...?

S. Tivaņenkova.

Jā.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Labdien un paldies.

Man būs tāds garāks ievads. Jo faktiski mans jautājums varbūt ne pat tik daudz ir saistīts ar šo lietu, bet varbūt arī ir saistīts... bet vispār par 91. panta metodoloģiju.

Jūs varbūt jau pamanījāt, ka man bija atsevišķās domas bruņoto spēku karavīru lietā. Nepamanījāt... labi...

Respektīvi... es saprotu, ka es jums vienkārši tagad pateikšu tādu pavisam absurdu piemēru, bet es vienkārši gribu uzvedināt jūs uz to savu jautājumu.

Teiksim... pieņemsim, ka likumā ir noteikts tāds skaidrs aizliegums tiesnesim ieņemt advokāta amatu. Un kāds tiesnesis, kurš nav ar to apmierināts, nāk uz Satversmes tiesu un saka, ka ir vēl viena grupa, kurai vajadzēja noteikt šo te aizliegumu būt par advokātu. Un Satversmes tiesa secina, ka, jā, tiešām, šai vēl vienai grupai vajadzēja noteikt tos aizliegumus. Nu, piemēram, notāram, arī viņš nevar būt par advokātu.

Vai tas ir iemesls, kāpēc Satversmes tiesai būtu jāatzīst par spēkā neesošu to normu, kas pasaka, ka tiesnesis nedrīkst būt advokāts.

Es par šo esmu arī uzrakstījusi rakstu, tas diemžēl vēl nav publicēts, bet es pētīju gan Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, gan Eiropas Savienības tiesas praksi attiecībā uz vienlīdzības principa ierobežojuma gadījumu. Es neatradu nevienu pašu lietu, kur šīs te tiesa secinātu, ka tikai tāpēc, ka kādam citam nav noteikts ierobežojums... mēs nerunājam par tiesībām, bet par ierobežojumu, ka arī kādai šādai grupai, kurai ir

pamatoti noteikts ierobežojums, ka tai arī tagad tas regulējums ir jāatzīst par spēkā neesošu.

Vai jums ir kaut kas sakāms šajā sakarā? Es ceru, ka jūs sapratāt manu jautājumu.

S. Tivaņenkova.

Es ceru, ka es sapratu.

Es varbūt atbildēju uz jūsu jautājumu, ja es pareizi sapratu...

Es gribētu teikt par to, kā valsts nodefinē to personu grupu, kurā viņa saskata riskus valsts drošībai. Ja viņa ir paredzējusi, ka tā ir konkrēta valsts piederība, tad, mūsaprāt, viena grupa krita ārā, uz kuru mēs esam arī norādījuši. Līdz ar to es atbildētu tā, ka... jautājums ir, kā valsts nodefinē to, kas ir... iespējams, ka viņa nodefinē to šaurāk un nodefinē to kļūdas pēc.

J. Briede.

Paldies, ka jūs centāties atbildēt, bet tas nebija mans jautājums.

Pasakiet... teiksim, par to tiesnesi un advokātu. Vai tāpēc, ka nav noteikts notāriem tāds aizliegums, vai Satversmes tiesai būtu jāpasaka, ka līdz ar to spēkā neesošs ir arī tas aizliegums tiesnešiem, pamatojoties uz 91. panta pārkāpumu.

S. Tivaņenkova.

Nu, jāskatās prasības robežās, ko pieteicēji ir prasījuši. Viņi ja iziet ārpus robežām, tas jau tad ir plašāks vērtējums...

J. Briede.

Viņi to būtu prasījuši... bet vai, teiksim, ir racionāli... ja Satversmes tiesa saka... jā, tiesnesis nedrīkst būt advokāts... Loģiski, vai ne? Piekrītam, ka tiesnesis nedrīkst būt advokāts. Bet izrādās, ka arī notāram nav jābūt advokātam. Vai tāpēc, ka notāram nav noteikts tāds ierobežojums, Satversmes tiesai ir jāpasaka, ka spēkā neesošs ir tas, ka tiesnesim ir noteikts tāds ierobežojums.

S. Tivaņenkova.

Normās ir vajadzīga skaidrība. Bet, protams, to var izsecināt pēc tā mērķa, ko vēlas sasniegt likumdevējs. Likumdevējs ir pateicis attiecībā uz tiesnešiem, ka viņi nevar būt šajā interešu konfliktā. Ar notāriem ir sarežģītāk, jo viņi savā ziņā veic šo advokāta funkciju, jo viņi arī konsultē savus klientus.

J. Briede.

Paldies... paldies, es sapratu, ka jūs neuztvērāt manu jautājumu, bet paldies jums. Jā.

A. Laviņš.

Es paturpināšu šo pašu.

Ja es drīkstu vairāk šīs lietas kontekstā. Un jautājums ir tāds. Jūs jau ieskicējāt divas Krievijas Federācijas pilsoņu grupas. Tā grupa, kura pastāvīgās uzturēšanās atļaujas ir ieguvusi balstoties uz iepriekšējo normatīvo aktu, iepriekš spēkā bijušo normatīvo aktu, un Krievijas Federācijas pilsoņu grupa, kurai ir noteiktas šīs prasības nokārtot valsts valodas prasmju pārbaudījumu. Lūk, divas grupas.

Un atbildot uz tiesneša jautājumiem un sniedzot savu viedokli, jūs arī atsaucāties uz šīm grupām un norādījāt par to, ka netiek sasniegti likumdevēja izvirzītie leģitīmie mērķi. Jo vienai grupai esot noteiktas prasības un otrai Krievijas Federācijas pilsoņu grupai nav noteiktas.

Sakiet, lūdzu, ja gadījumā šī prasība pati par sevi tai Krievijas Federācijas pilsoņu grupai, kurai ir noteiktas šīs prasības, tiktu atzīta par pamatotu, atbilstoši, piemēram, 96. pantam, vai tikai tāpēc, ka likumdevējs kaut kādu iemeslu dēļ nav noteicis šādu prasību tai pirmajai Krievijas Federācijas pilsoņu grupai šādas pašas prasības, būtu uz 91. panta pamata jāatzīst šāda prasība par neatbilstošu tiesiskās vienlīdzības principam?

Uztvērāt jautājumu?

S. Tivaņenkova.

Nu, sarežģīts jautājums.

Leģitīmo mērķi likumdevējs nodefinēja kā citu cilvēku tiesību aizsardzība un valsts valodas konstitucionālā statusa stiprināšana.

Man grūti būtu iedomāties, ka valsts izslēdzot 24. panta pirmās daļas 8. punktu, saskaņā ar kuru nebija izvirzīta prasība apgūt valsts valodu pilsoņiem un nepilsoņiem, kuri ieguva citas valsts pilsonību, nokārtot šo valsts valodu, tātad faktiski mēs... ja tas ir leģitīmais mērķis, tad mēs faktiski drupinām šo grupu un izvirzām atšķirīgas prasības viņām.

A. Laviņš.

Labi... no tik garākas pauzes es saprotu, ka ir grūtības sniegt atbildes uz šo jautājumu. Tas ir saprotams...

S. Tivaņenkova.

Jā, ir grūti... Jo šie mērķi leģitīmie attiecībā uz šo grupu norādīti atšķirīgi. Ja būtu viens mērķis, tad būtu noteikti vieglāk, bet, ņemot vērā, ka ir arī šī citu cilvēku tiesību aizsardzība, tas padara atbildes sniegšanu sarežģītāku šajā situācijā. Nu, ātru atbildes sagatavošanu Satversmes tiesai...

A. Laviņš.

Labi. Tas katrā ziņā ir tiesību jautājums un tad būs redzams, vai šajā lietā Satversmes tiesai uz to nāksies atbildēt.

Turpinām ar tiesnešu jautājumiem un vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien!

Paldies par jūsu mutvārdu paskaidrojumiem.

Mans jautājums būs saistīts ar to jūsu pieminēto Imigrācijas likumprojektu, kas Saeimā ir iesniegts. Kā es saprotu, šobrīd tas ir pieejams tikai pirmajā lasījumā un ir iesniegti priekšlikumi otrajam lasījumam.

Bet atbilstoši Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes statistikai, ja tā statistika ir pareiza, uz šo brīdi droši vien jau ka nē... es skatos to, kas ir mājaslapā, kas ir derīgas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas uz pagājušā gada 1. jūliju. Tātad tie ir dati, kas ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei.

Derīgas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas citu valstu piederīgiem... citiem ārvalstniekiem – 52 953, no tiem Krievijas pilsoņi ir 39 600. Tātad kopīgais skaits ir 52 953, Krievijas pilsoņi ir 39 600.

Sakiet, lūdzu, vai šeit varētu būt tā, ka valsts izvēlas, ar kuru grupu sākt jeb valstij ir pienākums, ja ievieš šo latviešu valodas obligātās apguves minimumu, ja to tā var saukt, kas ir Imigrācijas likumprojekta jaunajā tekstā paredzēts, vai ir obligāti jānosaka visiem vai arī var sākt ar kādu grupu un ja sākt ar kādu grupu, tad kurus kritērijus tad valsts varētu izmantot, lai pateiktu, ar kuru grupu sākt?

S. Tivaņenkova.

Šie 39 000 Krievijas Federācijas pilsoņi, visticamāk, ietver arī tos pilsoņus, kuri ir saņēmuši pastāvīgās uzturēšanās atļauju, nokārtojot valsts valodas pārbaudi, ņemot vērā šo secīgo 5 gadu dzīvošanu Latvijas Republikā.

G. Kusiņš.

Nu, jā, tā ir statistika par visiem. Jā. Cik var saprast...

S. Tivaņenkova.

Jā, tā ir statistika par visiem.

Attiecīgi uz to daļu, kuras statistika bija minēta attiecīgi iepriekšējās tiesas sēdēs, tie ir tie 25 316... ja es nemaldos, un šīs personas... viņas tika nodefinētas atšķirīgi, ņemot vērā viņu statusu, kā personu grupu piederīgu konkrētai valstij. Un ņemot vērā leģitīmo mērķi – valsts drošības risku mazināšanai... valsts drošības apdraudējuma mazināšanai... – viņiem attiecīgi tiek noteikta šī kārtība par drošības pārbaudi –valsts valodas zināšanu apliecināšanu.

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, bet vai varētu būt arī atšķirīgi... piemēram, atbilstoši statistikas datiem, tā tad no tiem 52 953 ir ne tikai Krievijas pilsoņi, bet arī citu valstu pilsoņi. Piemēram, atbilstoši šiem statistikas datiem, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas šobrīd ir arī vienam Peru pilsonim, kas ir bijušais Latvijas pilsonis vai nepilsonis. Vienam Peru pilsonim... bet kas iepriekš ir bijis Latvijas pilsonis vai nepilsonis.

Sakiet, lūdzu, vai tad valstij obligāti būtu jāaptver visi? Vai valsts varētu raudzīties, ja tas leģitīmais iemesls ir apdraudējuma novēršana, tad ar kuru grupu sākt? Vai tik tiešām ir jāsāk ar Peru šo vienu pilsoni vai arī jāraugās uz to grupu, kas ir lielāka un kas rada lielāku apdraudējuma risku?

S. Tivaņenkova.

Nu, es varbūt pieminēšu vienu grupu, kura noteikti nav... uz kuru neattiecas šie grozījumi. Pieņemsim, tie ir Baltkrievijas pilsoņi. Kuru nav daudz, pēc mūsu rīcībā esošās informācijas uz 2023. gada februāri bija apmēram 311. Bet tās ir personas, kuras pieder valstij, proti, tās valsts pilsoņu kopumam, kura ir ļoti cieši iesaistīta kara darbībā, kura ir atļāvusi izvietot ne tikai kara daļas, teiksim, šīs bruņoto spēku vienības, bet arī paziņojuši, ka viņi ir izvietojusi arī šo taktisko ieroču nesēju bāzes. Šobrīd bez precīzas terminoloģijas...

Uz Baltkrievijas pilsoņiem tas neattiecas. Līdz ar to tie riski par 91. pantu un sasniedzamo leģitīmo mērķi, mūsuprāt, viņi ir skaidri nodefinēti. Ja valsts saskata apdraudējumu, tad ir jautājums, kādā grupā tad viņi saskatīja. Visi, kas ir piederīgi pie šī agresora, cieši saistīti ar agresoru vai tomēr nē.

G. Kusiņš.

Sakiet, tad lūdzu... kāda tad būtu tā metodoloģija... un, citiem vārdiem sakot, valsts rīcības brīvība šo apdraudējumu noteikšanā. Tas būtu vienkārši tā juridiski argumenti 91. panta izpratnē jeb tomēr tā būtu valsts brīvība drošības dažādu apdraudējumu risku novērtēšanā.

S. Tivaņenkova.

Kā jau es minēju. Likumdevējs noteica leģitīmo mērķi citu cilvēku tiesību aizsardzību – valsts valodas stiprināšana. Ja tas ir leģitīmais mērķis, tad attiecīgi valsts rīcībai attiecībā uz personām, kuras ir pakļautas tādai otrreizējai pastāvīgās uzturēšanās atļaujas vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai, uz viņām būtu, mūsaprāt, attiecināma vienāda prasība. Viņi izietu caur vienādu mehānismu.

G. Kusiņš.

Un tad tās drošības novērtējuma robežas valstij jūsuprāt būtu tā kā jāizvirza pilnīgi visiem situācijā, kad valstij varbūt nav tik daudz kapacitātes? Tad vispirms ir jākāpina kapacitāte, lai varētu pārbaudīt visus un tikai tad drīkst tā sākt šo procedūru?

S. Tivaņenkova.

Mūsaprāt, ir spēkā esošie Ministru kabineta noteikumi, kuri pasaka, kuras valsts pilsoņi iziet šo drošības... kuriem tiek veikta šī drošības pārbaude. Tas ir jau šobrīd esošs mehānisms.

G. Kusiņš.

Paldies.

A. Laviņš.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvēm būs jautājumi? Lūdzu!

E. Krivcova.

Jā. Būs jautājumi.

Tad man ir jautājums attiecībā uz noteikumiem, uz kuriem šie cilvēki var atgūt savas uzturēšanās tiesības.

Kā mēs konstatējam iepriekšējās tiesas sēdēs, piemēram, nepietiekami ienākumi vai prombūtne no valsts joprojām būs par šķērslī dažiem cilvēkiem iegūt jaunas uzturēšanās atļaujas, it īpaši, ja mēs runājam par vientuļiem pensionāriem, kas būtībā ir viens no tipiskiem gadījumiem un arī šie jaunākie grozījumi, pagājušā gada septembra grozījumi, viņi paredz atvieglojumus ienākumiem un prombūtnei, bet tas bija uz trim mēnešiem vai nu līdz diviem gadiem, bet pēc tam, pēc diviem gadiem, pat tie cilvēki, kas nokārtos valsts valodu, viņiem tāpat būs jāpierāda ienākumi un prombūtne un ir acīmredzams, ka ne visi atbildīs šīm prasībām.

Jūsuprāt, vai tam ir nozīme, kad mēs vērtējam ietekmi uz privāto dzīvi... jā...

S. Tivaņenkova.

Attiecībā uz pietiekamu iztikas nodrošinājumu mēs jau sākotnēji, 2023. gada martā, norādījām Ministru kabinetam uz nepieciešamību veikt grozījumus šajā punktā.

Un attiecīgi atsaucāmie arī uz judikatūru nosakot to, ka, ja personas ar esošajiem līdzekļiem, kas viņām ir bijuši, ir spējušas pierādīt, ka spēj sevi uzturēt, viņām būtu akceptējama arī šie pensija, ko viņām piešķir šī viņu izcelsmes valsts.

Par bažām attiecībā uz nākošo periodu pēc diviem gadiem... kas notiks ar personām pēc diviem gadiem... Kā jau mēs esam secinājuši un arī sekojot līdzī iepriekšējām tiesas sēdēm, katrs gadījums ir individuāls un lēmuma pieņemējiem ir savā veidā rīcības brīvība... nevis rīcības brīvība... faktiski viņiem ir jāpiemēro šī Eiropas Savienības judikatūra un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, attiecīgi vērtējot šo izraidīšanas pieļaujamību. Ir vairāki aspekti, kas liek mums domāt, ka ir iespējami risinājumi jau esošajā ietvarā arī attiecībā uz šiem iztikas līdzekļiem.

Ir grūti prognozēt to situāciju, kas būs pēc diviem gadiem, jo tad ir jāņem konkrēts, manuprāt, cilvēks vai konkrēta cilvēku grupa un jāsāk modulēt tad tā situācija, kas notiek ar viņiem un vai viņi izpilda tās prasības, kuras izvirza valsts viņiem vai nē. Šobrīd mums būtu grūti piekomentēt attiecībā uz tiem...

E. Krivcova.

Jā. Labi. Tad par to izraidīšanas rīkojumu. Tātad, kā jūs norādījāt, pieņemot izraidīšanas rīkojumu valstij ir jāvērtē personīgā dzīve. Bet kā jūs redzat šo tekošo tiesisko regulējumu? Ja tiek pieņemts lēmums cilvēku neizraidīt. Vai viņam rodas tiesiskais pamats uzturēties Latvijā un kādā statusā tad viņš turpina vai neturpina dzīvot?

S. Tivaņenkova.

Nav iespējama tāda... ja tādā nezināmā tiesiskā situācijā cilvēks atrodas. Vai nu viņš tiek legalizēts vai viņam tiek lūgts izceļot, jo ir konkrēts pamatojums un nav saskatīti citi riski, kādēļ personu nedrīkstētu izraidīt no valsts.

Ja es nemaldos, tad atbildētāja puse norādīja uz iespējamiem risinājumiem, ka persona saskaņā ar Imigrācijas likumu var lūgt piešķirt šo uzturēšanās atļauju, ja attiecīgi, teiksim, šī uzturēšanās... valsts legalizē, ja tas atbilst valsts uzņemtajām starptautiskajām saistībām un ir saistīts varbūt ar humāniem apsvērumiem. Iespējams, ka varbūt tas ir tas risinājums.

E. Krivcova.

Labi. Paldies.

Tad saskaņā ar Imigrācijas likumu, tiesībsargs veic arī piespiedu izraidīšanas novērošanu. Un šajā sakarā es gribēju pajautāt, cik efektīva ir tā jūsu veiktā novērošana un vai jūs pamanījāt kādus trūkumus šīs piespiedu izraidīšanas sakarā?

S. Tivaņenkova.

Jā, tiesībsargs īsteno Imigrācijas likuma 57.¹ pantā noteikto piespiedu izraidīšanas novērošanu. Tas, ko es gribētu uzsvērt. Tiesībsargs nenovēro tās operācijas, kurās tiek personas izraidītas pamatojoties uz iekšlietu ministra lēmumu. Tas nav klasiskais izraidīšanas lēmums, kas ir pamatots ar to, ka persona ir ieceļojusi, uzturējusies valstī bez vīzas vai uzturēšanās atļaujas vai arī persona ir saņēmusi atteikumu starptautiskās aizsardzības saņemšanai vai persona ir pārkāpusi imigrācijas šos noteikumus, ir uzturējusies ilgāk nekā viņai atļauj vīza vai uzturēšanās atļauja. Tas, ko mēs novērojam šajā piespiedu izraidīšanas novērošanas mehānismā, personām ir iespēja apstrīdēt gan gadījumus, ja viņiem ir izraidīšanas rīkojums, gan arī šos lēmumus par piespiedu izraidīšanu. Ļoti daudz gadījumu nav, kad tiek izraidītas personas, kurām ir šīs ģimenes saites valstī, tiešām tie ir ļoti reti gadījumi un tie pārsvarā ir bijuši saistībā ar personām, kuras ir notiesātas par smagu vai ļoti smagu noziegumu izdarīšanu un attiecīgi šādas personas varētu tikt izraidītas no valsts nu šajā parastajā klasiskajā izraidīšanas procedūrā.

Es saku, ka ir atkāpe... ir lēmumi, ka, pamatojoties uz valsts drošības dienestu ziņojumu iekšlietu ministrs pieņem lēmumu iekļaut personu...

S. Tivaņenkova.

Paldies. To mēs jau dzirdējām.

Turpinām ar jautājumiem.

E. Krivcova.

Paldies.

Un arī turpinot šo tēmu par izraidīšanu. Jūsu viedoklis, vai veco ļaužu izraidīšana, respektīvi, vai personas vecums ir viens no pamatiem, kādēļ viņus nedrīkst izraidīt? Kā jūs vērtējat šādu aspektu?

S. Tivaņenkova.

Mēs jau esam norādījuši... mana atbilde uz jautājumu varbūt būs ļoti īsa. Iepriekšējās tiesas sēdēs arī minēja šo judikatūru „Maslovs pret Austriju”. Manuprāt, tā būtu ļoti noderīga lieta ne tikai personām, kas aizstāv ārzemnieku tiesības, bet arī tiesām un tiesību normu piemērotājiem, kurā ir noteikti šie kritēriji, kas ir jāņem vērā valstij,

lemjot par personas izraidīšanu no valsts. Nav runa tur tā kā par vecumu... bet sasaiste ar valsti. Nu, tas varbūt arī ietilpina, teiksim, šo ilgstošo saikni un piesaisti pie valsts. Ja persona ir dzimusi šeit, visu mūžu nodzīvojusi vai arī persona ir ieceļojusi ļoti agrā jaunībā un attiecīgi visu mūžu ir nodzīvojusi un nostrādājusi, tajā skaitā arī var būt saikne ar to valsti, kuras pavalstniecību persona ir pieņēmusi un vai atgriežoties viņai veidosies saikne.

E. Krivcova.

Jā. Un tad pēdējais mans jautājums. Par ļoti konkrētu gadījumu. Mēs piektdien novērojām tur Krievijas pensionāru, 82 gadu veca, Borisa Katkova piespiedu izraidīšanu no valsts un cik varēja saprast no ziņām, viņš ir nodzīvojis lielāko daļu šeit, viņam ir 82 gadi un viņa ģimene ir šeit, gan bērni, gan mazbērni. Bet tomēr tas bija pamats izraidīšanai.

Man ir jautājums, vai jūs novērojāt šo te gadījumu un vai var izdarīt secinājumus, ka tas ir tipisks vai kāds netipisks gadījums?

A. Laviņš.

Krivcovas kundze... Šī persona ir lietas dalībnieks šajā lietā?

E. Krivcova.

Nē, nav.

A. Laviņš.

Paldies. Jautājums tiek noņemts. Nav jāsniedz atbilde. Paldies.

E. Krivcova.

Labi. Tad es došu vārdu vēl kolēģei.

A. Laviņš.

Lūdzu, Nikuļcevas kundze, turpiniet.

I. Nikuļceva.

Jā, paldies par viedokli.

Es uzdošu tikai dažus precizējošus jautājumus par to, ko jūs teicāt.

Un tad vispirms gan mutvārdos jūs norādījāt, gan arī rakstveidā norādījāt, ka tiesībsargs ir saņēmis sūdzības no attiecīgās Krievijas Federācijas pilsoņu grupas un laikam arī no kādām nevalstiskām organizācijām. Lai būtu priekšstats... cik daudz to sūdzību ir? Vai tās ir mērāmas desmitos vai simtos vai tūkstošos?

S. Tivaņenkova.

Padsmiņos. Nebūs vairāk par divdesmit. Bet šīs sūdzības ir ne tikai rakstveidā, viņas ir bijušas... arī ar elektroniskā pasta palīdzību personas var vērsties tiesībsarga birojā un viņas var vērsties telefoniski.

Nu, es vienkārši pieminēju vienu gadījumu, kas tiešām tā tīri cilvēciski aizskāra, ka persona vērsās telefoniski tiesībsarga birojā pēc palīdzības ar jautājumu par to, ko darīt, ja tuvinieks, kuram ir jāizpilda Imigrācijas likuma jaunās prasības, ir persona, kas slimo ar onkoloģisku slimību un tā ir onkoloģiski diagnosticēta un terminēta saslimšana. Proti, ka šīs papildus manipulācijas rada apgrūtinājumu arī faktiski gatavoties šiem valsts valodas eksāmeņiem... Protams, ka konsultējam arī šādus cilvēkus mutiski un norādām, teiksim, tos iespējamus risinājumus... Bet tie ir padsmiņi, tie nav simti un ne tūkstoši.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad nākamais jautājums arī būs precizējoša rakstura.

Tas ir saistīts ar Satversmes 91. pantu un tiesībsarga viedokli.

Ja es pareizi jūs sapratu, nu, varbūt arī nepareizi... tad, atbildot uz jautājumu norādi... gan rakstveida viedokli, gan būtībā sniedzot mutvārdu paskaidrojumus, jūs salīdzinājat Krievijas Federācijas pilsoņus, kuri saņēmuši attiecīgās pastāvīgās uzturēšanās atļaujas kā bijušie Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi un citu valstu pilsoņus, kas arī tādā pašā veidā ir saņēmuši uzturēšanās atļaujas. Un vismaz, kā es sapratu, tad tā analīze par leģitīmajiem mērķiem, par valsts valodu un valsts drošības apdraudējumu un secinājumi par samērīgumu bija šajā kontekstā.

Bet jūs vienlaikus arī pieminējāt, ka mums ir vēl trešā personu grupa, ar kuru var salīdzināt. Tātad, arī Krievijas Federācijas pilsoņi, kuri arī ir saņēmuši pastāvīgās uzturēšanās atļaujas atvieglotā kārtībā, nekārtojot valsts valodas pārbaudi, tikai pēc iepriekšējā likuma „Par ārvalstnieku un bezvalstnieku iecelšanu un uzturēšanos Latvijas Republikā”.

Un tad man jautājums ir tāds. Ja jūs, ja tiesībsargs salīdzina to grupu, uz kuru attiecas apstrīdētās normas šajā lietā un tos Krievijas Federācijas pilsoņus, kuriem pēc iepriekšējā likuma ir izdotas uzturēšanās atļaujas, vai arī tad jūs saredzat leģitīmo mērķi – valsts drošības apdraudējums, jo visi ir Krievijas Federācijas pilsoņi? Un kādi ir jūsu secinājumi par leģitīmo mērķi un samērīgumu starp šīm divām grupām?

S. Tivaņenkova.

Ja valsts ir nedefinējusi divus šos mērķus... respektīvi, šī prasība par integrācijas nosacījumu izpildi, valsts valodas pārzināšana un valsts valodas statusa stiprināšana... tas ir viens leģitīmais mērķis. Otrs ir valsts drošība. Viņi abi divi ir

attiecināmi uz šo grupu, kas ir saņēmusi pastāvīgās uzturēšanās atļauju saskaņā ar veco likumu „Par ārvalstnieku un bezvalstnieku uzturēšanos Latvijas Republikā”.

I. Nikuļceva.

Jā, es ļoti atvainojos... vai tiesa man ļautu precizēt... Es nesapratu diemžēl atbildi.

Man jautājums bija tāds... Jūs jau norādījāt, ka šīs divas grupas... teiksim, tā... pēc jaunā likuma un pēc vecā likuma Krievijas Federācijas pilsoņi ir vienādos apstākļos. Tad būtu jābūt leģitīmajam mērķim un samērīgumam.

Vai jūs saskatāt to leģitīmo mērķi, kas attaisno to atšķirīgo attieksmi tieši starp šīm divām grupām un samērīgumu?

S. Tivaņenkova.

Nu, viņas ir vienādos un salīdzināmos apstākļos. Viņas nav iekļautas šajā grupā, kuru nodefinēja likumdevējs kā tādu, kurai būtu jāiziet caur šīm jaunajām pārbaudēm.

I. Nikuļceva.

Tad vēlreiz precizējot... Tad salīdzinot šīs divas grupas tiesībsargs neredz leģitīmo mērķi un neredz samērīgumu? Nu,, ja nav leģitīmais mērķis, tad nevajag samērīgumu... jā...

S. Tivaņenkova.

Nu, viņi nav samērīgi... nav noteikta atšķirīga attieksme pret šo veco grupu.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad man vēl arī ir precizējošs jautājums, kas būs tāds daudz plašāks.

Sakiet, vai cilvēktiesībās vispār ir pieļaujama tāda pieeja, ka vienlīdzības principa kontekstā tiek izdalīta atsevišķi kāda personu grupa pēc pilsonības principa? Nu, ka, piemēram, mēs sakām... nu abstrahējoties pat no konkrētās lietas... bet ka vienas valsts pilsoņi ir vienā situācijā un citas valsts pilsoņi ir citā situācijā. Vai vispār cilvēktiesībās ir akceptējama šāda pieeja?

S. Tivaņenkova.

Pieeja tāda, ka varētu noteikt atšķirīgu attieksmi ir iespējama, ja tam ir noteikts leģitīmais mērķis un tas ir noteikts samērīgi un ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par atbildi.

Un tad vēl pēdējais jautājums arī tīri precizējoša rakstura.

Par to, ko jūs teicāt atbildot uz tiesneša jautājumiem, kur es īsti nesapratu... Atbildot uz tiesneša jautājumu par to, vai varēja vērtēt katru attiecīgo Krievijas Federācijas pilsoni individuāli, jo individuālu izvērtējuma mehānismu jau Imigrācijas likums paredz... nu, kā es sapratu, tad jūs teicāt, ka valstij būtu liels izaicinājums līdz 2023. gada 1. septembrim pārbaudīt katru personu individuāli, ka nebūtu tā nepieciešamā kapacitāte.

Bet sakiet... tad ir jautājums... Vai tad apstrīdētās normas neparedz individuālu izvērtējumu? Un, ja neparedz, tad vai mums tomēr neiestājās kolektīvā izraidīšana Konvencijas 4. protokola 4. panta izpratnē? Es nesapratu šo jūsu tēzi.

S. Tivaņenkova.

Jā, es precizēšu varbūt.

Valsts drošības dienests norādīja, ka viņa kapacitāte ir pietiekama, lai izvērtētu visu šo grupu.

Jautājums. Ja jums ir personas ar pastāvīgās uzturēšanās atļauju, jums ir jābūt mehānismam, kādā veidā tad jūs varat iedarbināt. Šie Ministru kabineta noteikumi paredz to, ka persona, pieprasot vīzu vai uzturēšanās atļauju, faktiski iziet caur šo pārbaudi. Ja persona jau ir legalizējusies ilgstoši, viņai ir tikai šī formālā reģistrācija, ir jautājums, kādā veidā tad jūs piemērosiet šos Ministru kabineta noteikumus?

Attiecībā uz Imigrācijas likumā noteikto, ka valsts var anulēt šo uzturēšanās atļauju... bet tur jau arī attiecīgi ir definēts 36. pantā... 16. punkts... ir konstatējams, ka ārzemnieks publiski ir slavīnājis, noliedzis, attaisnojis genocīda noziegumus pret cilvēci, noziegumus pret mieru, kara noziegumus... Respektīvi, tur jau ir konkrēti gadījumi, kad šīm tiesībsargājošajām iestādēm ir jāreaģē uz konkrētu pārkāpumu. Tā situācija ir atšķirīga. Tas nav vienkārši tā, ka mēs pārbaudām visus.

I. Nikuļceva.

Nu, labi.. Paldies par atbildēm.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvim būs jautājumi?

V. Vītoliņš.

Jā, paldies, godātā tiesa.

Man būs trīs jautājumi. Viens vienkāršs, viens paplašināts un viens dubultais. Es centīšos ļoti precīzi un skaidri.

Pirmais jautājums. Vai jūs esat dzirdējusi par Krievijas Federācijas tā saucamo „Krievu pasaules” doktrīnu. Es pieņemu, ka jā, jo tā ir ļoti plaši izskanējusi. Un jautājums ir, vai jūs esat dzirdējusi par Baltkrievijas pilsoņu doktrīnu?

S. Tivaņenkova.

Vai tas ir juridisks jautājums vai tas ir politisks?

V. Vītoliņš.

Nē, tas ir faktu jautājums.

S. Tivaņenkova.

Par doktrīnām ir dzirdēts, bet es noteikti nevarēšu... detalizēti par Baltkrievijas... es noteikti neesmu dzirdējusi.

V. Vītoliņš.

Paldies.

Tā. Paplašinātais jautājums, proti, tātad ekonomijas nolūkos es šo te iepriekš spēkā esošo likumu „Par ārvalstnieku un bezvalstnieku iecelšanas kārtību” dēvēšu par veco likumu, savukārt Imigrācijas likumu redakcijā, kas bija spēkā līdz apstrīdēto normu pieņemšanai, par jauno likumu.

Proti, tātad vecajā likumā 23.¹ pantā nebija tieši noteikts, ka šīs personas, tieši tāpat kā jaunajā likumā 24. panta pirmās daļas 8. punktā, viens no kritērijiem pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanai bija tieši atteikšanās no pilsonības vai nepilsoņa statusa.

Tāpat arī atšķirībā no jaunā likuma, kur bija pateikts vienkārši, ka persona var saņemt pastāvīgās uzturēšanās atļauju, ja viņa dzīvo valstī, nedefinējot, cik ilgi. Tajā pašā laikā vecajā likumā 23.¹ pantā bija noteikts, ka personai ir jākonstatē pastāvīgs pieraksts valstī 1992. gadā un turpat, kad ir pieņemta šī norma, vismaz 1997. gadā, tas ir, ar sešu gadu starpību.

Un visbeidzot. Jaunajā likumā 24. panta pirmās daļas 8. punktā, atbilstoši Imigrācijas likuma, tātad šī jaunā likuma 36. panta 3. daļā noteiktajam, šie apstrīdētās normas subjekti pēc būtības bija atbrīvoti no trijiem drošības aspektiem, proti, Imigrācijas likuma 36. panta pirmās daļas 3. punktā, 15. punktā un 16. punktā. Piemēram, atbilstoši 3. punktam, viņi nevarēja tikt izraidīti no valsts, piemēram, ja tiesnesis konstatētu spiegošanu.

Tad ir jautājums. Vai likumdevējam, apskatot šīs atšķirības, būtu tiesības tomēr apskatīt šo grupu atšķirīgi, nekā vecajā likumā, it īpaši, ja viens no leģitīmajiem mērķiem ir valsts drošības aizsardzība un sabiedrības drošības aizsardzība.

Tātad īsais.... Tātad, skatoties nevis no faktiskajiem apstākļiem, bet skatoties no tiesiskajiem apstākļiem, vai likumdevējam bija tiesības apskatīt šo grupu atsevišķi atšķirīgi?

S. Tivanenkova.

Valsts rīcība, pieņemot konkrētos grozījumus Imigrācijas likumā, ir reakcija uz konkrēto ģeopolitisko situāciju pasaulē un kontekstā arī ar kaimiņvalstīm.

Ja valsts nedefinē vienu grupu kā paaugstināta riska grupu, kuru viņa vēlas pārbaudīt, es domāju, ka šajā situācijā... ja es nemaldos, tad Ministru kabineta noteikumi, kuri paredz šo papildus pārbaudi, viņi ir pieņemti vēlāk nekā Imigrācijas likums un tiesībsarga ieskatā šīs divas grupas... Ja es pareizi atceros vēsturisko kontekstu un to, kā attīstījās Imigrācijas likums, tajā skaitā, kā definējās personu grupas valstī, kas varēja piederēt pie pilsoņu kopuma un kādā procedūrā viņi, teiksim, šo pilsonību noformēja, un personas, kuras nevarēja pretendēt uz pilsonības saņemšanu automātiski, viņām bija jāiet naturalizācijas kārtībā, vai, ja viņas neizgāja, viņas saņēma šo nepilsoņu statusu. Respektīvi, likums par bijušo PSRS pilsoņu... garais nosaukums... atvainojos, nevaru pateikt šobrīd no galvas... par to bija šis PSRS pilsoņu statuss, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonība. Šīs personas 90. gadu sākumā legāli uzturējās, jo bija pierakstītas, pastāvēja pieraksta sistēma. Tur nebija deklarētās dzīvesvietas un tā tālāk. Šīs personas... viņām bija piešķirts statuss, attiecīgi no 1995. gada nedefinēts kā nepilsoņu statuss un personām tika ļauts brīvi izšķirties, kam viņi vēlas piederēt: vai viņi naturalizācijas ceļā iegūst Latvijas pilsonību, vai, ņemot vērā tos konkrētos apstākļus, viņi varēja diezgan daudzi pieteikties uz to valstu pilsonībām, kur viņas bija izcēlušās – Baltkrievijas, Ukrainas, Krievijas... Un līdz ar to attiecīgi personām šajā vecajā likumā šis 23.¹ pants paredzēja to, ka, ja persona... un 23.¹ panta otrā daļa... ka viņš konkrēti pasaka, ka bijušās PSRS pilsoņi, kas citas valsts pilsonību ieguvuši līdz 1996. gada 1. septembrim, un attiecīgi ir otra grupa, iesniegt lūgumu par pastāvīgās uzturēšanās atļauju līdz 1997. gada 31. martam, bet bijušās PSRS pilsoņi, citas valsts pilsoņi, kas ir kļuvuši pēc 1996. gada, attiecīgi iesniedza iesniegumu 6 mēnešu laikā no citas valsts pilsonības iegūšanas. Respektīvi, šī ir grupa vecajā pirmsimigrācijas likumā, kas faktiski prasīja sevi legalizēt valstī jau ar uzturēšanās atļaujām. Tādējādi arī nedefinējot piesaisti, jo, ja persona neizņem uzturēšanās atļauju, faktiski viņai tad paliek vai nu vīza vai izceļošana.

Mūsaprāt, viņas ir vienāda grupa – pilsoņi un nepilsoņi, kuri ieguva citas valsts pilsonību. Varbūt vecajā likumā tur ir nosprausts tas termiņš, kādā būtu jāiesniedz tad šis legalizācijas lūgums, lai saņemtu pastāvīgās uzturēšanās atļauju.

Tā mēs saprotam gan vēsturiskajā, gan šajā teleoloģiskajā tulkošanā.

V. Vītoliņš.

Jā. Bet ja es drīkstu par šo īsi precizēt...

Tātad, īss jautājums. Vai likumdevējam ir tiesības aplūkot grupas dažādi, atkarībā no tiesiskā regulējuma atšķirībām nevis atkarībā no faktiskās situācijas atšķirībām?

S. Tivaņenkova.

Konkrētajā lietā tiesībsarga pozīcija bija, ka šīs grupas nebūtu aplūkojamas atšķirīgi.

V. Vītoliņš.

Paldies.

Un pēdējais jautājums, tātad, proti, kā jums šķiet... par vienlīdzības principu... vai vienlīdzības princips ir salīdzinošās tiesības vai nosaka arī pašas par sevi kaut ko, kā būtu jābūt... Un pie šī paša... vai tiesībsarga skatījumā, ja Saeima pieņemtu grozījumu likumā un noteiktu šai veča likuma grupai arī pienākumu iziet šīs pārbaudes un apliecināt valsts valodas zināšanas, vai šādā situācijā vienlīdzības principa jautājums būtu atrisināts jūsuprāt.

S. Tivaņenkova.

Mūsuprāt, faktiski šī atšķirīgā attieksme tiktu atrisināta.

V. Vītoliņš.

Paldies.

Man vairs nebūs jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies.

Paldies tiesībsarga pārstāvei par dalību tiesas sēdē, sniegtajām atbildēm uz jautājumiem. Tivaņenkovas kundze, lai jauka jums diena... novēlēšu...

S. Tivaņenkova.

Paldies. Visu labu!

A. Laviņš.

Mēs turpinām uzklaut pieaicinātās personas.

Tātad, kā nākamā pieaicinātā persona ir Latvijas pārstāve starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās un pārstāve šajā tiesas sēdē ir šīs institūcijas vietiece Elīna Luīze Vītola.

Jā... Vītolas kundze redzu... vai personu apliecinājoši dokumenti ir pārbaudīti... tiesas sēžu sekretārei ...

P. M. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Vītolas kundze, aicinu jūs sniegt viedokli, norādiet tās būtiskās lietas, ko jūs vēlaties pēc savas iniciatīvas paust tiesai un tad arī sekos tiesnešu jautājumi.

Lūdzu!

E. L. Vītola.

Labrīt, augsti godātā tiesa!

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvji! Saeimas pārstāvi!

Līdzīgi kā citas pieaicinātās personas, arī pārstāvis ir iesniedzis savu rakstveida viedokli, tāpēc pieskaršos tikai galvenajiem aspektiem un mēģināšu reflektēt uz atziņām, kas ir izteiktas iepriekšējās tiesas sēdēs.

Tāpat vēlos vērst tiesas uzmanību, ka mana analīze būs vērsta uz pašreizējo normu redakciju, nevis uz to, kas bija, kad iesniedzām viedokli.

Izskatāmajā lietā ir jānoskaidro, ņemot vērā pārstāvja kompetenci, kas būtu no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas attiecināmās normas. Ņemot vērā konstitucionālās sūdzības saturu, mēs varam secināt, ka mēs apskatītu Konvencijas 8. pantu, principus, kas izriet no Konvencijas 14. panta un pirmsšķietami, ņemot vērā, ka ir tieša atsauce uz šo, būtu apskatāms arī Konvencijas 4. protokola 4. pants.

Šādā secībā arī sniegšu savu vērtējumu.

Tā kā mēs skatām migrācijas jomas jautājumus, tad, pirmkārt, ir jāuzsver, ka valstij ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz ārvalstnieku ielaišanu, ārvalstnieku uzturēšanos un viņu izraidīšanu no valsts teritorijas. Pievēršoties konkrētāk 8. pantam, ir jāuzsver, ka, ja persona ilgstoši ir uzturējusies valsts teritorijā, tas šo rīcības brīvību principā samazina. Vienlaikus jāuzsver, ka personai nav tiesību uz konkrētu uzturēšanās atļauju vai uzturēšanos konkrētā valstī.

Šajā lietā mēs neskatām normas, kas pašas par sevi paredzētu, ka personām ir jāpamet valsts, taču to piemērošanas seku rezultātā potenciāli varētu rasties pienākums personai pamest valsti. Līdz ar to jāskatās ir šis aspekts Konvencijas 8. pantam. Un šo tiesa dara, līdzīgi arī kā Satversmes tiesa, visticamāk izmantojot trīspakāpju testu.

Pirmkārt, uzskatām, ka šeit varētu būt jautājums par iejaukšanos un uzskatām, ka pretēji, kā ir norādījuši konstitucionālās sūdzības iesniedzēju pārstāvji, šeit norma ir pieņemta atbilstoši labas likumdošanas principam. Tā ir pieejama, skaidra un līdz ar to pirmais kritērijs būtu izpildīts.

Otrkārt, pievēršoties leģitīmajiem mērķiem. Piekritīšu, ka šeit leģitīmais mērķis ir valsts drošības stiprināšana, kurā varētu ielasīt arī valodas aizsardzību un sabiedrības drošības aizsardzību.

Pievēršoties samērīgumam, un šeit es droši vien skatīšos uz tādu metodoloģiskāku skatījumu, nevis, teiksim, uz konkrētiem iesniedzējiem, izskanēja vairākas Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietas iepriekšējās dienās un es vēlētos norādīt, ka, manuprāt, neviena no šīm lietām nav tieši attiecināma uz izskatāmo lietu. Un es vēlos iezīmēt trīs atšķirības.

Pirmkārt, nevienā no šīm lietām personas nebija bijušas tās valsts pilsoņi, vai Latvijas gadījumā, nepilsoņi, kas būtu sev vien zināmu iemeslu dēļ pieņēmuši lēmumu atteikties no šīs pilsonības un pieņemt citas valsts pilsonību.

Otrkārt, lietās „Pormess pret Nīderlandi un „Hoti pret Horvātiju” mēs nevaram runāt par tādu pašu situāciju tāpēc, ka šajās lietās personas valstī uzturējās ne tiesiski.

Savukārt, lietā „B.A.C pret Grieķiju”, ECT sniedz savu vērtējumu patvēruma kontekstā.

Treškārt. Un šis tika ļoti plaši piesaukts lietpratēja Alekseja Dimitrova uzstāšanās laikā, „Üner pret Nīderlandi” un „Maslovs un citi pret Austriju” kā tie fundamentālie spriedumi, kas būtu jāņem vērā, taču šajās lietās būtiskā atšķirība ir tā, ka personām brīdī, kad tika pieņemts lēmums par viņu izraidīšanu no valsts teritorijas, vairs nebija faktiski iespēju mainīt to tiesisko situāciju, kurā viņi bija, lai panāktu, ka viņus neizraida. Proti, bija stājušies spēkā vairāki notiesājošie spriedumi, un tas bija iemesls, kāpēc institūcija, kas pieņēma lēmumu par personas izraidīšanu, uzskatīja, ka šīs personas ir drauds valsts drošībai.

Līdz ar to tās lietas, kas i pieminētas, manuprāt, nebūtu attiecināmas uz šo lietu.

Vienlaikus uzskatu, ka šobrīd Satversmes tiesai ir dots jauns izaicinājums un es pati neatradu līdzīgu judikatūras piemēru Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē.

Turklāt, šo trīs kritēriju dēļ, manuprāt, ir ne tikai jāsecina, ka šīs lietas nav tieši attiecināmas, bet šie kritēriji ietekmē arī valsts rīcības brīvību konkrētās lietas apstākļos. It īpaši nu tas, kādēļ tika piešķirta šī uzturēšanās atļauja un kādēļ viņām ir iespēja ietekmēt savu situāciju.

Varu pieskarties tikai tam, kas, manuprāt, būtu jāvērtē, skatoties, vai valsts ir rīkojušies savas rīcības brīvības ietvaros. Un šeit ir jāskata, vai valsts valodas pamatzināšanu prasība ir saistīta kaut kādā veidā, iespējams, ar personas saikni ar Latviju, jo tieši šis saiknes elements ir tas, kas noteiks valsts rīcības brīvību.

Pievēršoties Satversmes 91. pantam un Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 14. pantam, un no tā izrietošajiem principiem. Kā minēts jau iepriekš, Eiropas Cilvēktiesību tiesa konvencijas 14. pantu nepiemēro atsevišķi, metodoloģiski tā skata to kopā ar citām normām. Vienlaikus tie principi ir diezgan līdzīgi tiem, kas ir Satversmes tiesas judikatūrā izvirzīti. Pārstāvja ieskatā norādīts rakstveida viedoklī, šeit nav saskatāma atšķirīga attieksme, kas būtu balstīta pilsonībā. Tas ir tas, ko konstitucionālās sūdzības iesniedzēji apgalvo.

Tas iemesls... un mēs šeit rakstveida viedoklī atsaucamies uz Satversmes tiesas judikatūru, ir tāds, ka var būt objektīvi apsvērumi, situācijas un apstākļi, kas pirmsšķietami līdzīgas personu grupas faktiski nostāda atšķirīgās situācijās. Un šeit ģeopolitiskā situācija būtu jāņem vērā, un es varētu atsaukties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas secinājumiem lietā „Gaponenko pret Latviju”, kur gan faktiskie apstākļi un sūdzības konteksts bija nedaudz atšķirīgs, taču vispārējais secinājums bija tāds, ka nevar skatīt valsts pienākumus vakuumā, mums ir jāapzinās, ka Krievija ir agresorvalsts un arī Latvijas kaimiņvalsts.

Līdz ar to, manuprāt, šis ir objektīvs apsvērums, kas nodala šīs personu grupas.

Savukārt pat, ja mēs secinātu, ka šeit, iespējams, varētu būt atšķirīga attieksme, kas balstīta pilsonībā, nevar piekrist konstitucionālās sūdzības iesniedzēju apgalvojumam, ka šāda atšķirīga attieksme pati par sevi nebūtu pieļaujama. Tā pieprasa no valsts būtiskus apsvērumus, taču tā pati par sevi nav personas diskriminācija.

Un visbeidzot. Par Konvencijas 4. protokola 4. pantu. Ņemot vērā, ka apstrīdētās normas nav tādas, kas piespiestu personu pamest valsti, un tur, kā ir apgalvojusi arī Saeima, tas ir atsevišķas procedūras Imigrācijas likuma 41. un tālākās normas pants... tad šo nevarētu uzskatīt kā apstākli vai pasākumu, kas piespiestu personai pamest valsti, par ko tad arī ir 4. protokola 4. pants. Līdz ar to manā ieskatā nebūtu attiecināma šī norma.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Es par jūsu viedokli, arī rakstveida viedokli.

Jūs rakstveida viedoklī rakstiet, ka pirmsšķietami varētu būt ierobežotas personu tiesības uz privāto dzīvi. Es gribētu lūgt jūs precizēt. Kas ir tās tiesības, tieši kas izriet no tiesībām uz privāto dzīvi, tostarp arī Konvencijas 8. pantu, kas tiek ierobežotas ar apstrīdētajām normām šajā gadījumā? Tieši, kas ir tās tiesības? Jo pirmais solis, kas mums ir... ir jāidentificē, kas ir tas tiesību apjoms, kas tiek aizsargāts un vai apstrīdētās normas tāpat skar šīs te tiesības, vai rada negatīvas sekas?

E. L. Vītola.

Paldies.

Manuprāt, ir jāskatās uz diviem dažādiem aspektiem. Pirmkārt, kā jau minēju, apstrīdētās normas neparedz personu izraidīšanu. Apstrīdētās normas maina kārtību, kādā persona var iegūt alternatīvu statusu.

Līdz ar to varētu būt pirmais aspekts... jautājums, vai tas, ka maina šo uzturēšanās atļaujas veidu, iejaucas personas tiesībās? Tā kā personai nav tiesību uz konkrētu uzturēšanās atļauju, principā varētu teikt, ka nē. Taču, iespējams, varētu būt izņēmumi situācijas, kur persona ir ilgstoši uzturējusies un tad ir jautājums par tām garantijām, kas ir nodrošinātas ar tām alternatīvajām uzturēšanās atļaujām.

Taču, kā es esmu sapratusi, konstitucionālās sūdzības iesniedzēji neapgalvo, ka pati maiņa būtu tā, kas būtu radījusi iejaukšanos. Bet viņi apgalvo, ka izraidīšanas apsvērums ir tas, kas varētu radīt iejaukšanos. Atkārtot. Normas neparedz personu izraidīšanu, taču to potenciālas piemērošanas rezultātā varētu būt situācijas, kad persona varētu būt izraidīta no valsts. Un tāpēc ir šis otrs aspekts, ka personai ir tiesības, kas ilgstoši ir dzīvojusi legāli valstī, uzturēt savu privāto dzīves saikni ar valsti un ar ģimeni.

Tās būtu tās divas...

A. Rodiņa.

Un tostarp, kā jūs sakāt... tostarp ir jāņem vērā šis te izraidīšanas risks, pat neraugoties, kā jūs arī sakāt, ka šīs normas, kas ir apstrīdētas, tiešā veidā neparedz personas izraidīšanu. Bet tomēr šis risks ir jāskata arī privātās dzīves kontekstā. Vai es pareizi sapratu?

E. L. Vītola.

Efektīva cilvēktiesību aizsardzības principa ietvaros... jā... es piekristu, ka tas tā būtu jāskata.

A. Rodiņa.

Tāds plašāks skatījums... Jā. Paldies.

Es arī vairākkārt tiesību speciālistiem uzdodu jautājumu, kas arī nav risināts līdz šim un, proti, tas ir par Satversmē iekļauto cilvēku pamattiesību apjomu, kas varētu būt interesants šajā lietā, jo ir apstrīdēta tieši normas atbilstība 4. protokola 4. pantam. Un, ņemot vērā arī jūsu specifiku, es arī jums vēlos uzdot šo jautājumu.

Vai jūs varētu saredzēt iespēju ielasīt šo absolūto tiesību – kolektīvo ārzemnieku izraidīšanas aizliegumu – kādā no jau esošajām Satversmes normām?

E. L. Vītola.

Teikšu godīgi, sekoju līdzīgai debātei, kas ir bijusi iepriekšējās sēdēs un šis ir viens no interesantākajiem jautājumiem, tāpēc es esmu veikusi nedaudz padziļinātāku apskati.

Cilvēktiesību harmonizācijas princips pieprasītu, ka Satversmē šī tiesība ir ielasāma. Eiropas Cilvēktiesību konvencijā ir tāds 4. protokola 4. pants un tad ir 7. protokola 1. pants, kas paredz, teiksim, procesuālās garantijas ārzemnieku izraidīšanas gadījumā.

Taču es gribētu doties vēl plašāk uz ANO dokumentiem un paskatīties uz ANO starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Tur, līdzīgi kā Satversmē, nav ietverta atsevišķi šī kolektīvās izraidīšanas aizlieguma garantija un atbilstoši Cilvēktiesību komitejas 15. vispārējam komentāram viņi šo tiesību ielasa tāds analogā normā, kas ir 7. protokola 1. pants. Analogā normā.

Atkal caur šo cilvēka aizsardzības efektīvas aizsardzības principa būtību un to, ko tāds 4. protokola 4. pants paredz... nu, kas ir individuāls izvērtējums.

Līdz ar to būtu secināms, ka tādā situācijā, kur norma nav *expressis verbis* noteikta, varētu ielasīt 7. protokola 1. pantu identiskā normā.

Skatoties uz Satversmi. Ja mēs paskatāmies arī uz zinātnisko komentāru, tad varam redzēt, ka šis apsvērums ir pieminēts komentāros par divām normām. Pieminētais 98. pants un arī 97. pants. Un šeit, manuprāt, ir jāskatās... nepateikšu konkrētu lietas numuru, bet Satversmes tiesa ir izskatījusi lietu par Imigrācijas likuma 61. panta atbilstību Satversmes 92. pantam un tur ir tāds... nu, negribētu teikt par to kā par garāmejošu piezīmi, bet ir apsvērums, ka Satversmes 97. pants varētu aptvert 7. protokola 1. pantu.

Līdz ar to tādā sistēmiskā skatījumā es teiktu, ka Satversmes 97. pants šīs lietas apstākļos ietver 4. protokola 4. pantu.

Vai, teiksim, visu 4. protokola 4. pantu? Droši vien, ka nē. Ja mēs runājam par personām, kurām ir tiesības uzturēties Latvijā, kā jau minēja tiesībsarga pārstāvis, tad 4. protokola 4. pants ir nedaudz plašāks. Tad varētu skatīties uz citām substantīvajām tiesībām kā spīdzināšanas aizliegumu, kas arī ir Satversmē garantētas.

A. Rodiņa.

Paldies.

Paldies par jūsu viedokli un arī ieinteresētību palīdzēt Satversmes tiesai šajā būtiskajā jautājumā.

Tad nākamais. Es jums vēlējos jautāt par 91. Satversmes pantu un, protams, arī par 14. pantu, kas ir Konvencijā.

Jūs jau, iespējams arī esat sekojusi līdzī tiesas sēdēm, īpaši pirmajām tiesas sēdēm, kur mēs identificējām, ka var konstatēt, ka tād ir viena grupa Krievijas pilsoņi, kuri ir ieguvuši pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, pamatojoties uz vairāk spēkā neesošo tiesību normu, tād 24. panta pirmās daļas 8. punktu, un kurām ir jāpakļaujas šīm te prasībām, kas ir noteiktas, lai iegūtu jaunu tiesisko statusu šeit un turpinātu uzturēties ar visiem iespējamiem pienākumiem. Un tad ir izveidojusies, kā mēs esam nokonstatējuši uz klausot tostarp arī pieaicinātās personas, vēl viena Krievijas pilsoņu grupa, kura ir ieguvusi pastāvīgās uzturēšanās atļaujas un kas joprojām ir spēkā esošas, tas ir, pamatojoties uz likumu, kas bija spēkā pirms Imigrācijas likuma, proti, „Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu, uzturēšanos Latvijas Republikā” 23.¹ pantu.

Sakiet, lūdzu, es zinu, ka jūs savā rakstveida viedoklī šo neaplūkojāt, bet nu, tiesas procesam ritot savu gaitu uz priekšu, ir identificētas šādas te divas Krievijas pilsoņu grupas. Kāds būtu jūsu viedoklis attiecībā uz vienlīdzīguma principa ievērošanu šajā kontekstā?

E. L. Vītola.

Principā uzskatu, ka varētu šīs grupas būt atšķirīgos apstākļos. Migrācijas kontekstā ir ļoti būtisks laika apsvērumš. Tas būtu jautājums par to, kad šīs personas individuāli ir ieguvušas šo uzturēšanās atļauju. Tas varētu būt viens.

Taču nav man tādas informācijas par potenciāli skartajām personām.

Zinu, ka Saeimas pārstāvis, uzdodot jautājumu tikko tiesībsarga pārstāvei, ir iezīmējis vēl papildus atšķirības, kuras pašas par sevi es neizslēgtu kā tādas, kas varētu norādīt uz grupu atšķirību. Un vienlaikus arī izskanēja nupat tiesībsarga biroja pārstāves uzstāšanās laikā jautājumos no tiesnešiem, kas saskan principā arī ar manu ideju par to, kāds ir leģitīmais mērķis, ka tas ir progresīvs pasākums valsts drošības stiprināšanai. Līdz ar to tas, ka ir noteikta grupa, kam šobrīd ir piemērotas papildu prasības, neizslēdz, ka tās varētu piemērot arī citiem. Tas jau laikam ir nedaudz drusciņ tālāk.

Nu, par tām atšķirīgajām grupām ir apsvērumi, kur varētu, iespējams, nodalīt, bet šobrīd nevarēšu konkrētāk pateikt, vai tie izpildās.

A. Rodiņa.

Labi. Paldies.

Un tad arī 91. panta kontekstā jūs reflektējot arī uz iepriekš tiesas sēdē izskanējušo, ka tiešām pilsonība kā tāda nevarot būt atšķirīgās attieksmes pazīme, jūs paskaidrojāt, kāds ir jūsu viedoklis.

Vai es pareizi saprotu, ka šeit šīs lietas kontekstā vismaz jūsu biroja ieskatā ir ļoti svarīgs un izšķirīgs tieši ģeopolitiskais aspekts. Vai varbūt vēl ir kādi aspekti, kurus jūs varētu norādīt kā izšķirošus?

E. L. Vītola.

Ja drīkst precizēt... Izšķirošus samērīgumā vai grupu salīdzinājumā?

A. Rodiņa.

Grupu salīdzinājumā.

E. L. Vītola.

Nu, mēs esam atzīmējuši arī skaitu. Es piekristu, ka tas varētu būt papildus apsvērums. Bet principā ģeopolitiskā situācija... jā, tas tā būtu. Citi nē.

A. Rodiņa.

Jā. Un tad sakiet, lūdzu, jūs pastāvīgi sekojat līdz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras attīstībai un minējāt arī „Gaponenko lietu”. Vai varbūt pēdējā laikā, pēdējās dienās, pēdējās nedēļas notikumos ir arī iezīmējušās kādas lietas, kurās šie ģeopolitiskie apsvērumi ir uzsvērti?

E. L. Vītola.

Neesmu skatījusies Bet, teiksim, ja tas ir bijis Palātas spriedums un tas nav stājies spēkā, būtu šaubīgi ar to attiecināmību šobrīd.

A. Rodiņa.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien! Paldies par jūsu viedokli.

Man viens tāds metodoloģisks vairāk jautājums būs.

Jūs jau ieskicējāt to, ka 14. pantu tiesa skata tad, ja viņa redz kādu, teiksim, 8. panta aizskārumu.

Un tad jautājums man būs tāds tīri par metodoloģiju. Ja tāad tiesa konstatē šādā situācijā... Eiropas Cilvēktiesību tiesa... 8. pantā atbilstību Konvencijai, vai tiesa nevērtē 14. panta... nesniedz 14. panta izvērtējumu un apstājas pie šī? Vai tiesa vērtē arī 14. panta atsevišķu atbilstību 14., ja pieteikuma iesniedzējs par to ir vērsies? Un var nonākt arī pie secinājuma, ka, teiksim, ir atbilstība 8. pantam, bet neatbilstība 14.?

Pirmkārt, vai tiesa vispār vērtēs tālāk? Vai arī apstāsies tur? Un vai tas vērtējums var būt atšķirīgs?

E. L. Vītola.

Metodoloģiski tas, ka tiesa secinātu, ka nav 8. panta pārkāpums, nebūtu šķērslis konstatēt 14. panta pārkāpumu.

A. Kučs.

Bet uz to pirmo jautājumu? Tiesa to vērtētu...? Teiksim, tas pirmais jautājums bija... ka konstatējot atbilstību 8. pantam, vai tiesa tur apstātos un nevērtētu atbilstību 14. pantam... tāad, vienlīdzīgas attieksmes un diskriminācijas aizliegums... Vai tiesa vērtētu arī to, ja par to ir vērsies sūdzības iesniedzējs?

E. L. Vītola.

Jā. Precizēšu. Tiesa vērtētu arī to.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Paldies.

Vai jūs varat pateikt kādu lietu, kur ir bijusi tā kā runa par ierobežojumu... tas, patiesībā jau arī ir tas pats, ko es pirmīt vaicāju... nevis par tiesībām uz kaut ko, bet par ierobežojumu kaut kādai grupai... Un ka tiešām tad, kad Eiropas Cilvēktiesību tiesa secina, ka ir bijis pamats ierobežojumam, tad tālāk vēl ietu tajā 14. pantā?... Varat kādu lietu pateikt? Es, teiksim ļoti daudz meklēju lasījumu, bet neatradu.

E. L. Vītola.

Nu, manuprāt, šis izriet no tādas... neteiktu, ka tādas vispārējas loģikas, bet vispārējā principa, ka personai nav tiesību prasīt, lai citas personas tiktu skartas ar tādiem pašiem mehānismiem. Līdz ar to tas, ka ir regulēta viena grupa, šai grupai nedod tiesības pasīt, lai regulētu citu grupu. Un šeit, sasaucoties ar faktiskajiem apstākļiem, kā jau es teicu, man šķiet, ja mēs runājam par valsts drošības stiprināšanu, kas ir tāds... nu, neteiksim, tāds ilgstošs pasākums, bet progresīvs pasākums. Līdz ar to, nu, valsts ir brīva.

Es ceru, ka es atbildēju...

J. Briede.

Jūs atbildējāt uz tiesneša Kuča jautājumu, ka tiesa neapstāsies tikai pie tā ierobežojuma. Ja viņa secinās, ka ierobežojums ir pamatots, tad viņa tomēr pārbaudīs arī to vienlīdzīguma aspektu...

Es ļoti meklēju tādas lietas, kur ir ierobežojums un kur tiešām tiesa tālāk vērtē to 14. pantu. Es atradu tikai lietas, kur ir par tiesībām uz kaut ko... nu, kur, teiksim, personas saka, ka viņas ir diskriminētas par kaut ko... Es neatradu nevienu, kur Eiropas Cilvēktiesību tiesa būtu atradusi, ka ir ierobežojums un tālāk ir pateikusi, ka nē, valsts ir veikusi pārkāpumu... Bet viņa, lūk, arī tām citām grupām nav noteikusi tādu ierobežojumu..

Jūs varat varbūt pateikt kādu lietu... kur jūs tomēr redzat, ka tā Eiropas Cilvēktiesību tiesa dara?

E. L. Vītola.

Nē, nevarēšu.

J. Briede.

Un tad man ir vēl viens jautājums.

Jūs teicāt... teiksim, piekritāt arī tiesībsarga biroja pārstāvei, par to metodoloģiju, kā tiek izmantota vienlīdzības principam. Bet atkal es esmu veikusi to pētījumu un es saskatu tomēr atšķirību tajā vērtējumā. Un es tagad pati, teiksim, vienu no tām lietām atradu, kas ir „Hanhajs Šmits pret Vāciju”, pārāk daudz vispār nav tādu lietu, kur tieši tiktu vērtētas tās tiesības uz kaut ko...

Un tad ja Satversmes tiesa saka, ka vērtējot to vienlīdzības principu, ir jāpārvērtē, jāvērtē, vai ir tas objektīvais un saprātīgais pamatojums tai atšķirīgajai attieksmei un vai ir tā proporcionālitate, nu, samērīgums?

Bet Eiropas Cilvēktiesību tiesa, tā bieži vien saka, ir lietas, kurās ir teikts „un”. Un es ļoti daudz esmu atradusi lietas, kurās tiek teikts „vai”, respektīvi, tiek pārbaudīts

vispirms, vai ir tas attaisnojums un tālāk ir, vai... un tāpēc, respektīvi, apstājas pie tā... jā... ir attaisnojums un tālāk nevērtē to samērīgumu.

Kāda tad īsti ir tā metodoloģija? Vai jūs esat tā kā drusciņ vairāk to pētījusi? Paldies.

E. L. Vītola.

Padziļināti to neesmu pētījusi. Jāatzīst.

Bet piekritīšu, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas metodoloģija mēdz... nu, es teikšu tā... viņa ir pie 14. panta izteikti tāda principos balstīta. Viņa skatās uz grupām. Nu, teiksim, piemēram, jūs minējāt mērķus... vai ir šis saprātīgais vai pamatotais mērķis... Es pieļauju, ka varētu būt situācijas, kur tas mērķis ir tāds, kur samērīgums ir acīmredzams. Bet padziļināti neesmu skatījusies.

J. Briede.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien.

Man viens jautājums. Vai es pareizi saprotu jūsu viedokli un jūsu pozīciju par valsts rīcības brīvības robežām. Līdzīgs jautājums, kas balstās uz to statistiku, kuras pamatu es jautāju tiesībsarga pārstāvei.

Tātad, uz pagājušā gada 1. jūliju pastāvīgās uzturēšanās atļaujas – 52 953... kas ir nosacīti 53.

No šiem 53 tūkstošiem 39 600 ir Krievijas Federācijas pilsoņi ar pastāvīgās uzturēšanās atļaujām.

No 53 tūkstošiem – 39 tūkstoši.

No šiem 39 tūkstošiem – 25 898 ir tādi, kas ir iepriekš bijuši Latvijas pilsoņi un nepilsoņi.

Tā ir tā grupa, uz kuru attiecas šie konkrētie grozījumi.

Mans jautājums. Sakiet, lūdzu, vai es pareizi saprotu jūsu pozīciju. Valsts var izvēlēties, ar kuru grupu sākt, ņemot vērā apdraudējuma būtību, izvērtējot citus argumentus, citiem vārdiem sakot, ja valsts vēlas pārbaudīt no drošības viedokļa, nav obligāti jāpārbauda visi 53 tūkstoši, ņemot vērā konkrēto apdraudējuma situāciju. Un tādā gadījumā tad varētu saskatīt atšķirīgi vienu grupu, kas ir kaut kad gadus atpakaļ ieguvusi Krievijas pilsonību un tie, kas ir ieguvuši pēc jaunā Imigrācijas likuma.

Ir divi jautājumi tātad.

E. L. Vītola.

Skaits pats par sevi nav ietekmējošs faktors, tas var būt blakus faktors. Rīcības brīvības robežas ietekmēs apstākļi, tā, teiksim, 8. pantā es minēju to, kas ir bijis tā kā šo izmaiņu pamats, teiksim, ka personas pašas ir ieguvušas citas valsts pilsonību un, otrkārt... es aizmirsu, kas bija otrs... bet es uzrunā minēju, tātad skaits par sevi nē.

Ģeopolitiskā situācija šo rīcības brīvību paplašina.

G. Kusiņš.

Tātad, vai es pareizi saprotu... tātad valsts var izvēlēties, ja konkrētajā situācijā apdraudējums ir... nu, potenciāls apdraudējums ir no šādu valstu pilsoņiem, tad varēja valsts pateikt, ka šai grupai ir šādi noteikumi. Šīm 25 898 personām ir šā un tam pieminētajam vienam Peru pilsonim droši vien vēl nē.

E. L. Vītola.

Jā, tāda ir mana pozīcija.

G. Kusiņš.

Un saki, lūdzu... tad vai varētu būt nozīme tam... Šobrīd apstrīdētā norma saka, ka viņi iepriekš ir bijuši Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi. Vai varētu būt nozīme tam, vai viņi ir atteikušies no Latvijas pilsonības iepriekš vai arī Latvijas pilsonība viņiem iepriekš ir atņemta? Piemēram, viņš ir ieguvis citas valsts pilsonību, neatsakoties no Latvijas pilsonības. Tas arī ir pamats Latvijas pilsonības atņemšanai? Ieguvis Krievijas pilsonību, neatteicies no Latvijas un tad viņš ir zaudējis... tāpēc, ka Latvijas valsts ir atņēmusi.

E. L. Vītola.

Nu, tas iemesls atņemt Latvijas pilsonību... nu, teiksim, Krievijas Federācijas pilsoņiem ir tāpēc, ka viņi ir izvēlējušies iegūt... Nevis tāpēc, ka viņi ir izvēlējušies atteikties no Latvijas valsts pilsonības un tāpēc iegūt, bet tāpēc, ka viņi ir izvēlējušies iegūt Krievijas Federācijas pilsonību un tāpēc ir attiecīga rīcība no valsts.

G. Kusiņš.

Labi. Paldies.

Nav vairāk jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesei Anitai Rodiņai vēl. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, es visu laiku domāju par vienu jautājumu... par vienu tēzi, ko jūs arī teicāt. Tā ir arī tāda loģika... proti, 91. panta kontekstā. Ka vienai grupai nav tiesības prasīt, lai arī tas ļaunums tiktu attiecināts uz vēl kādu grupu.

Bet kā tas ir? Tieši 91. panta kontekstā... kas, protams, ir ļoti sarežģīta norma... Vai, ja mēs pie šāda koncepta pieturamies, vai nesanāk tā, ka tikai nu ļoti, ļoti retos gadījumos būtu iespējams izvērtēt kādas normas atbilstību 91. pantam, jo mēs jau vienmēr skatāmies, kur ir tās grupas un var arī būt tā, kā, piemēram, šajā gadījumā, ka mēs saskatām, ka pamatojoties uz citu normu, ir vēl kāda līdzīga grupa izveidojusies.

Kāds būtu jūsu komentārs tieši par šo?

E. L. Vītola.

Mans secinājums... jā, viņš ir vispārīgs, ka personai nav tiesību prasīt, bet tas neliedz Satversmes tiesai vērtēt no tādas normas konceptuālās esības viedokļa.

Mans secinājums šajā lietā ir balstīts uz to, ka norma ir vērsta uz valsts drošības stiprināšanu. Un tas ir tas, kas nosaka valstij faktiski ilgstošu pienākumu visu laiku vērtēt, kas ir tas, kas būtu jāveic, lai aizsargātu un stiprinātu šo drošību.

A. Laviņš.

Paldies.

Iepriekšējās tiesas sēdēs lietas dalībnieki bija atsaukušies uz tiesību normu, kas noteic, ka jau šobrīd esošajos normatīvajos aktos ir paredzētas iespējas valsts apdraudējuma gadījumā valsts iestādēm vērtēt, vai ārvalstnieks rada apdraudējumu valsts drošībai.

Sakiet, lūdzu, pastāvot šādam regulējumam un valstij ir dots instruments, kā iespējams novērst apdraudējumu, vai tas varētu tikt uzskatīts kā alternatīvs līdzeklis, kas mazāk ierobežotu šo personu, kas ir iesniegušas pieteikumu Satversmes tiesā, apstrīdot normu, kas paredz viņiem prasību kārtot valsts valodas pārbaudījumus, jo šis pārbaudījums ir noteikts ar mērķi aizsargāt valsts drošību. Tieši šī leģitīmā mērķa kontekstā. Vai tas varētu būt alternatīvs līdzeklis jūsu prāt?

E. L. Vītola.

Manuprāt, nē, divu apsvērumu dēļ.

Pirmkārt, kā jau norādīja arī Saeimas pārstāvis, šķiet... Mēs skatāmies uz pasākumiem, kas leģitīmo mērķi var sasniegt tādā pašā kvalitātē. Un šeit būtisks

apsvērums arī no Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras, ir, ka tādā pašā kvalitātē – tas nozīmē, ka tas neuzliek valstij nesamērīgu slogu. Līdz ar to pirmsšķietami, ka nesasniegta šo mērķi tādā pašā kvalitātē.

No otras puses. Manuprāt, nu nevarētu teikt, ka kategoriski šis ir reagējošs pasākums, jūsu pieminētais alternatīvais mehānisms, jo tas ir vērsts uz valsts drošības aizsardzību prevencijas faktiski nolūkos, bet apstrīdētās normas paredz sistēmisku pieeju maiņā, kādā nosaka uzturēšanās atļauju piešķiršanas kārtība, līdz ar to, ja mēs skatāmies uz šo sistēmiskumu, tad tas nav arī alternatīvs.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvēm būs jautājumi? Lūdzu!

E. Krivcova.

Jā. Es sāksu.

Tātad, jūs arī minējāt tādu tēzi, ka ārzemniekam nav tiesību uz noteikta veida uzturēšanās atļauju. Bet viens no tipiskajiem gadījumiem un arī Saeimas pārstāvis norādīja, ka trīs mēnešus... no pagājušā gada septembra līdz decembrim pastāvēja iespēja pieteikties pastāvīgās uzturēšanās atļaujai, ja cilvēks neatbilst ienākumu un prombūtnes kritērijiem.

Vai šajā te gadījumu grupā, ka valsts anulē pastāvīgo uzturēšanās atļauju un dod iespēju saņemt tādu pašu uzturēšanās atļauju, vai šeit jūs nesaredzētu pārkāpumu, ka būtībā šeit neiet runa par noteikta veida uzturēšanās atļauju, bet vienkārši par esošo tiesību apjoma atņemšanu un pēc tam piešķiršanu no jauna.

E. L. Vītola.

Īsā atbilde būtu, ka nē, neredzu. Tāpēc, ka personai nav tiesību paļauties, ka apstākļi nemainīsies konkrētās uzturēšanās atļaujas saglabāšanai.

E. Krivcova.

Labi. Paldies.

Vai runājot par to, ka jā... ka valsts maina šos noteikumus, ka viņi tiks mainīti... Vai ir nozīme izpildes mehānisma esamībai un kāda ir jūsu attieksme pret no mūsu puses norādīto, ka pilnībā izpildes mehānisms tika izveidots trīs-četrus mēnešus pirms negatīvo seku iestāšanās... tātad, anulēšanu... Ar to es domāju, ka bija gatava Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, ka bija gatava sistēma valsts valodu kārtot, arī kārtot otro reizi... tā kā tas būtībā tika izveidots uz 2023. gada maija beigām. Vai tā izpildes mehānisma kvalitāte ietekmēja šo iespēju nomainīt?

E. L. Vītola.

Man īsti nav skaidrs, par kurām negatīvajām sekām šeit mēs runājam? Bet principā valstij ir tiesības uzlabot sistēmu un līdz ar to tas, ka valsts uzlabo šo sistēmu, pats par sevi nenorāda, ka šis... Tātad, ja izpildes mehānisms tiek uzlabots, tas nenozīmē, ka tas nav bijis pietiekams...

E. Krivcova.

Jā, sapratu.

Ja mēs konstatējam, ka cilvēkam nebija reālas iespējas iegūt to jauno uzturēšanās atļauju, vai tas ietekmē valsts brīvību mainīt?

E. L. Vītola.

Nu, manuprāt, šis ir jāskatās katrā konkrētajā individuālajā situācijā. Tas nebūs normas jautājums. Tas būs piemērošanas...

E. Krivcova.

Jā. Paldies.

Tad runājot par normas mērķiem. Tātad, jūs jau izteicāties, ka mērķis ir pārbaudīt tos cilvēkus attiecībā uz iekšējo drošību... Bet viens no mērķiem arī bija pieminēts, ka šīs normas varētu arī ārpolitisku efektu radīt, respektīvi, ka tas var ietekmēt Krievijas rīcību kara dēļ un starptautisko tiesību pārkāpumu... kara tiesību pārkāpumu kontekstā...

Jūsu vērtējums. Kā jūs redzat to cēloņsakarību? Vai apstrīdētās normas ir spējīgas mainīt Krievijas varas elites uzvedību un militārās vadības uzvedību...?

E. L. Vītola.

Manuprāt, jūsu apgalvotais nav apstrīdēto tiesību normas leģitīmais mērķis. Tās ir sekas, kas šeit ir jānošķir...

E. Krivcova.

Paldies.

Un mans pēdējais jautājums ir tāds. Tātad, jūs norādījāt, ka dažādu gan pušu, gan pieaicināto personu pieminētās Eiropas Cilvēktiesību lietas nav īsti attiecināmas uz šo te gadījumu, bet šajā kontekstā tad vai jūs piekrītat tam, ka ir nepamatota atbildētāja atsauksme, ka mēs vērtēsim pēc Eiropas Cilvēktiesību tiesas nodibinātajiem kritērijiem attiecībā uz izraidīšanu, attiecībā uz privāto dzīvi un arī ka tie individuālie risinājumi ir iespējami... un ka ir arī Imigrācijas likuma 47. pants, kas pasaka, ka nedrīkst anulēt uzturēšanās atļaujas un izraidīt... tas ir pretrunā ar starptautiskajām normām. Bet no

jūsu teiktā izriet, ka būtībā to starptautisko normu, kas būtu attiecināma uz mūsu gadījumu, nav. Vai es pareizi to sapratu?

E. L. Vītola.

Manuprāt, jūs nepareizi izpratāt manu pozīciju. Mana pozīcija ir tāda, ka judikatūrā ir vispārējie principi, taču šie vispārējie principi vienmēr tiek skatīti konkrētas lietas un indivīda situācijā.

Mans skaidrojums par to, ka nav līdzīgu lietu, nenozīmē, ka nav vispārējo principu un judikatūras par vispārējiem principiem. Tie ir jāinterpretē un jāpiemēro konkrētajai situācijai.

E. Krivcova.

Labi. Paldies.

Došu vārdu kolēģei.

I. Nikuļceva.

Jā. Es tad arī uzdošu vairākus jautājumus jums.

Tad vispirms citēšu no rakstveida viedokļa, kā es sapratu, tad viedoklis nav mainījies. Tātad, rakstveida viedoklī jūs norādāt, ka Imigrācijas likuma grozījumi, kas stājās spēkā 2023. gada 20. aprīlī, noteica katra konkrēta pieteikuma individuālu izvērtējumu.

Un tad man ir šajā aspektā arī jautājums. Konkrētajā lietā ir apstrīdētas normas, kas noteica visu attiecīgās kategorijas uzturēšanās atļauju anulēšanu vai izbeigšanu konkrētajā datumā. Tātad, nav apstrīdētas citas normas.

Un tad saki, kurā mirklī, jūsprāt, ir jāveic tas individuālais izvērtējums? Vai tas nav jāveic tad, kad tiek lemts jau par uzturēšanās atļaujas anulēšanu? Un kāpēc?

E. L. Vītola.

Manuprāt, individuālais izvērtējums ir saskatāms virknē situāciju. Pirmkārt, individuālais izvērtējums ir skatoties uz valodas, teiksim, eksāmenu rezultātiem. Otrais individuālais izvērtējums ir vērtējot personas pieteikumu par Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanu, par termiņuzturēšanās atļaujām un beigās, ja nu gadījumā pienāk tā situācija, ka ir izraidīšana, tad arī, pieņemot izraidīšanas rīkojumu, ir šis individuālais izvērtējums.

Tas, ka... nu, teiksim, tā... neviens norma nav adresēta konkrētai personai. Līdz ar to tas individuālais izvērtējums ir jānodrošina izpildes procesā. Tas, manuprāt, šeit izpildās.

I. Nikuļceva.

Labi. Un tad precizējošs jautājums.

Bet kādu iemeslu dēļ jūs uzskatāt, ka tas ir jāveic... kā jūs sakāt... izpildes procesā. Vai tad, kad persona piesakās citam statusam? Vai tad, kad viņa tiek izraidīta, ja tiek... protams... Kāpēc tas individuālais izvērtējums nav jāveic tad, kad lemj... nu, ne lemj, bet uz likuma pamata tiek anulētas vai izbeigtas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas? Kāpēc ne šajā pirmajā mirklī, kad pēc būtības jau izšķiras, varētu teikt, personas liktenis? Kāds ir pamatojums, kāpēc tā jūs uzskatāt?

E. L. Vītola.

Nu, ja jūs vēlaties atsauces uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, man tādu nebūs.

Teiksim tā... šeit ir jāskatās sistēmiski. Protams, ir norma, kas paredz, ka anulē uzturēšanās atļauju, bet ir virkne atbildes pasākumu, kas nodrošina arī tādā augstākā līmenī, ka tiek respektēta individuāla situācija personai.

Bet nu tāds avots, uz kuru atsaukties, man nebūs šobrīd.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par atbildi.

Tad man nākamais jautājums. Nu, arī varbūt nedaudz saistīts. Jūs diezgan, manuprāt, daudzkārt uzsvērāt, ka apstrīdētās normas paredz izmaiņas veidā un kārtībā, kā noteikta ārzemnieku grupa, tātad, Krievijas Federācijas pilsoņi, var turpināt vai nu uzturēties Latvijas Republikā, vai arī nē. Bet tātad, uzsvērāt to, ka tās ir izmaiņas viņu uzturēšanās kārtībā un veidā Latvijā.

Tad par šo man arī ir jautājums. Vai jūs varat sniegt kaut kādu pamatojumu, kāpēc jūs uzskatāt, ka tās ir tieši izmaiņas.

Es mēģināšu paskaidrot, kāpēc es tā jautāju. Protams, es piekristu, ka mēs runājam par izmaiņām, ja, piemēram, valsts paredzētu viena veida uzturēšanās atļauju izbeigšanu un automātiskas tiesības uz citu, vai kādu tamlīdzīgu rezultātu. Šajā gadījumā apstrīdētās normas paredz tieši izbeigšanu uzturēšanās atļaujai un tālākais ir atkarīgs no pašas personas.

Tātad, kāds ir pamatojums, kāpēc jūs uzskatāt, ka tās būtu izmaiņas?

E. L. Vītola.

No apstrīdēto normu perspektīvas uzskatu, ka tās ir izmaiņas tāpēc, ka likumdevējs ir nācis pretī personai, paredzot atvieglotus apstākļus, kā iegūt alternatīvu. Tāpēc.

I. Nikuļceva.

Vai tad varētu precizēt... Ko nozīmē „atviegloti apstākļi”? Salīdzinot ar ko?

E. L. Vītola.

Ar citiem Krievijas Federācijas pilsoņiem.

I. Nikuļceva.

Un tie atvieglotie apstākļi būtu...?

E. L. Vītola.

Nosakot, teiksim, atvieglojumus Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai.

I. Nikuļceva.

Jā, jūs domājat tos nepieciešamos finanšu līdzekļus? Vai ko jūs ar to domājat konkrēti?

E. L. Vītola.

To nepateikšu no galvas... Bet finanšu līdzekļi un uzturēšanās... šķiet, ka jā.

I. Nikuļceva.

Tā. Labi. Paldies.

Un tad turpinot varbūt šo jautājumu. Tad mēs zinām, ka ir daļa Krievijas Federācijas pilsoņi ar šāda veida atļaujām, kuri vispār nav vērsušies attiecīgajās iestādēs, nav kārtojuši valsts valodas pārbaudījumu, nav arī vērsušies Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē un tātad, par daļu acīmredzot būs lēmums izraidīt... daļu... nu, nezinām vēl... Un, kā norādīja Saeimas pārstāvis, tad tie ir aptuveni 2200 Krievijas pilsoņi.

Un tad ir jautājums par šo grupu. Tad, pirmkārt, vai attiecībā uz šīm personām jūs arī varat teikt, ka tās ir izmaiņas uzturēšanās atļaujas veidā un kārtībā? Tas ir pirmais.

Un otrais. Kā jūs saredzat... tad kāds ir apstrīdēto normu tieši mērķis attiecībā uz šīm personām? Un nevis tāds leģitīmais mērķis, bet kāds ir sasniedzamais rezultāts? Apstrīdētās normas ir domātas, lai izraidītu daļu šo Krievijas Federācijas pilsoņu?

E. L. Vītola.

Atbildot uz pirmo daļu no jautājuma par tām personām, vai tām mainās... vai uzturas tas pats mans arguments. Manuprāt, šis ir jāskatās no aktīvā pamattiesību aizsargātāja tā kā doktrīnas perspektīvas, ka, ja personai ir nodrošinātas iespējas

aizsargāt savas tiesības, tad, nu persona, ja vēlas aizsargāt šīs tiesības, tas ir jādara. Ja persona to nav darījusi, tad iestājas nelabvēlīgas sekas.

Un otrais jautājums bija par tādu mērķi, vai ir bijis mērķis izraidīt...

I. Nikuļceva.

Par sasniedzamo rezultātu, varbūt teiksim tā... Kā jūs redzat apstrīdēto normu sasniedzamo rezultātu?

E. L. Vītola.

Manuprāt, sasniegtais rezultāts ir jānošķir no sasniedzamā rezultāta. Tātad, sasniedzamais rezultāts ir mērķis un mērķis ir vienāds visām personām. Tas, kā šis ir faktiski izspēlējies katrā individuālajā situācijā, ir, teiksim, arī personas atbildība savā ziņā.

Līdz ar to es nevarētu piekrist, ka ir bijis uz šīm personām, kā jūs teicāt, tāds sasniegtais mērķis izraidīt... nē, es nevaru tam piekrist.

I. Nikuļceva.

Bet tad vēl viens precizējošs jautājums. Kāds, jūsuprāt, ir tas sasniedzamais rezultāts? Nevis vērtējot tieši kā leģitīmo mērķi, bet reāli. Kad likumdevējs pieņēma apstrīdētās normas, jūsuprāt, ko viņš plānoja? Tātad jūs sakāt, ka neplānoja izraidīt? Bet ko tad likumdevējs plānoja? Kāds būs efekts?

E. L. Vītola.

Šis ir... es nezinu, cik plaši izdebatēts, bet, manuprāt, apsvērums, ka tiek prasītas pamata zināšanas latviešu valodā attiecībā uz personām, kuras, presumējams, ka ilgstoši uzturas Latvijas teritorijā, nevarētu piekrist, ka tāds praktiskais mērķis būtu bijis izraidīt šīs personas. Tieši pretēji, tā kā stiprināt. Un stiprināt gan valsts valodas zināšanas, jo valoda ir kā daļa no plašākas sabiedrības drošības...

I. Nikuļceva.

Bet tad sasniedzamo rezultātu jūs saistāt tieši ar valsts valodas apguvi? Ar citiem apsvērumiem?

E. L. Vītola.

Nē. Nevis ar valsts valodas apguvi, bet ir iemesli, kādēļ tas līmenis ir noteikts tieši tik zems. Protams, tur ir valodas aizsardzības aspekti, bet nevar secināt, ka, ja prasa pamatzināšanas, tad tas sasniedzamais mērķis... kā jūs definējāt, būtu izraidīt. Jo prasa tikai pamatzināšanas.

I. Nikuļceva.

Nu, labi, paldies. Es gan te biju domājusi mazliet kaut ko citu.

Un tad vēl pēdējais tāds... nu, tikai precizējošs jautājums par to, ko jūs teicāt mutvārdos.

Tātad, jūs norādījāt, ka jūsuprāt apstrīdētās normas adresāti un arī citu valstu pilsoņi arī ar šādām atļaujām nav salīdzināmos apstākļos, bet, ja viņi būtu, tad jūs nepiekrītu pieteikuma iesniedzējiem, ka pilsonība nevar būt pamats atšķirīgai attieksmei, bet teicāt, ka tad šajā gadījumā būtu nepieciešami ļoti pārliecinoši iemesli, lai attaisnotu atšķirīgu attieksmi pēc pilsonības kritērija.

Sakiet, ja mēs tomēr pieņemam, ka šīs personu grupas ir vienādos vai salīdzināmos apstākļos, un apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pēc pilsonības, jo gala beigās apstrīdētā normā tieši Krievijas pilsonība ir tiešā tekstā arī minēta. Bet nu... pieņemot, ka tā ir.

Sakiet, vai tad jūs saredzētu šos nu ļoti būtiskos apstākļus, kas attaisnotu atšķirīgu attieksmi pēc pilsonības kritērija, ja tāda būtu.

E. L. Vītola.

Metodoloģisks atkal skatījums pakāpjoties nedaudz atpakaļ. Atsaukšos uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas spiedumu lietā „Savickis un citi pret Latviju”, kur tieši tika skatīts valsts piederības aspekts kā šīs atšķirīgās attieksmes pamats. Un tiesa, tāpat kā šodien es to teicu, norādīja, ka valstī ir jābūt īpašiem, būtiskiem un svarīgiem apsvērumiem, lai attaisnotu šādu atšķirīgu attieksmi, taču šo, teiksim, šauru ierasto rīcības brīvību var ietekmēt dažādi citi apstākļi, kas paplašinātu to. Ierasti, ja mēs skatāmies, tad valsts drošības aizsardzības jomā valstīm ir plaša rīcības brīvība. Un, ja mēs liekam kopā šo šauru un plašo, līdzīgi, kā tas bija arī lietā „Savickis un citi pret Latviju”, tad mēs varam secināt, ka šis šaurais varētu nedaudz paplašināties... šis šaurais un plašais rīcības brīvības apjoms.

No Eiropas Cilvēktiesību tiesas perspektīvas un atbildot konkrēti uz jūsu jautājumu, tas būs katras individuālas personas vērtējums un ir pāragri, teiksim, vispārināt šādu izvērtējumu tāpēc, ka mēs apzināmies, ka pastāv individuāls izvērtējums personām.

I. Nikuļceva.

Tad es negribēju uzdot vairāk jautājumus, bet, tā kā jūs pieminējāt lietu „Savickis un citi pret Latviju”, tas es gribu tomēr vēl šajā aspektā uzdot nedaudz precizējošu jautājumu. Lietā „Savickis un citi pret Latviju” tika vērtēta atšķirīgā attieksme starp nepilsoņiem no vienas puses un Latvijas Republikas pilsoņiem no otras puses.

Vai jūs saredzat kaut kādu atšķirību tajā vērtējumā un konkrētajā situācijā, kur mums ir visi ārvalstnieki, nav Latvijas Republikas pilsoņu un nepilsoņu vai ārvalstnieku, bet visi ir ārvalstnieki. Tātad, mums ir ārvalstnieku grupa, kuri ir saņēmuši attiecīgās uzturēšanās atļaujas un pēc pilsonības kritērija vienai grupai tiek anulētas. Tātad, šeit ir dažādas pilsonības ārvalstnieku grupas... vai, jā, tie kritēriji, kas ir Savicka lietā, ir attiecināmi uz tām?

E. L. Vītola.

Manuprāt, Savicka lietā un šeit, atsaucoties arī uz iepriekšējo Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas spriedumu „Andrejevs pret Latviju”, tieši tas, ka nepilsonim ir cieša saikne ar Latvijas valsti, bija tas, kas, manuprāt, varēja sašaurināt kaut kādā veidā šo rīcības brīvību. Līdz ar to pretējs secinājums būtu, ka, ja mēs salīdzinātu divas citas... teiksim, Krievijas pilsoņus un jebkurus citas valsts pilsoņus... tad no Savicka lietas es teiktu metodoloģiski, ka varētu būt, ka valstij ir nedaudz plašāka rīcības brīvība, bet, nu, tādu ļoti ietekmi no tā es neredzētu. Ja valsts piederība bija tas, ko skatījās.

I. Nikuļceva.

Nu, labi. Jā. Paldies par atbildi.

A. Laviņš.

Paldies.

Un vai Saeimas pārstāvim būs jautājumi?

V. Vītoliņš.

Paldies. Godātā tiesa, man nebūs jautājumu.

A. Laviņš.

Vītolas kundze, paldies jums par dalību tiesas sēdē, par sniegtajām atbildēm un arī jums novēlēšu jauku dienu! Paldies jums!

Šajā brīdī tiek izsludināts pārtraukums uz 15 minūtēm.

Pulkstenis ir 12.20. Tātad – atgriezīsimies atpakaļ 12.35. Un turpināsim tiesas sēdi ar beidzamās pieaicinātās personas uzklausīšanu.

Pārtraukums.

(Pārtraukums)

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Kā nākamā pieaicinātā persona ir biedrība „Baltic Human Rights Society” un šo biedrību tiesas sēdē pārstāv Lolita Buka.

Vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

P. M. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Bukas kundze, lūdzu biedrības vārdā būtiskās lietas pēc savas iniciatīvas, lūdzu, varat norādīt. Un tad tālāk jau sekos tiesnešu jautājumi, kā ierasts.

Lūdzu, klausāties jūs!

L. Buka.

Godātā tiesa!

Labdien!

Biedrība „Baltic Human Rights Society” ir ļoti pagodināta par mums izrādīto cieņu, tā teikt, mūsu zināšanām un par aicinājumu sniegt viedokli izskatāmajā lietā.

Vienlaikus gan es savu uzrunu sākšu ar nelielu atrunu par to, ka mēs neesam specializējušies imigrācijas jautājumos. Mūsu specializācija ir cilvēktiesības un cilvēktiesību izglītība tādā plašākā nozīmē. Tādēļ mēs atturēsimies ļoti detalizēti analizēt dažādus Imigrācijas likuma aspektus.

Ņemot vērā, ka detalizētu viedokli tiesai mēs esam snieguši jau rakstveidā, es savu uzrunu strukturēšu mazliet citādi un strikti nesejojot pamattiesību ierobežojuma testam. Es izdalīšu vairākus problēmjautājumus, kas, mūsaprāt, lietā ir ņemami vērā, vērtējot pamattiesību ierobežojumu pieļaujamību. Tāpat mēs diemžēl nevarēsim sniegt konkrētu analīzi par konkrētajiem pieteikuma iesniedzējiem, jo mūsu rīcībā gluži vienkārši nav pietiekami daudz materiālu, lai to darītu.

Attiecībā uz Satversmes 96. pantā ietvertajām tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi. Mēs uzskatām, ka apstrīdētās normas rada šo tiesību ierobežojumu. Pieteikuma iesniedzēji un citas personas, kuras skar apstrīdētās normas, Latvijā dzīvojuši jau ilgstoši. Tātad, viņi Latvijā ir dzīvojuši, veidojuši privāto dzīvi, veidojuši karjeras un tā tālāk. Apstrīdētās normas arī, ņemot vērā visus tos vēlākos grozījumus, ir radījušas situāciju, kurā šīm personām var nākties kādā brīdī savu dzīvi Latvijā pamest. Un aplūkojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, ir pilnīgi skaidrs, ka šāds regulējums ierobežo tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi.

Kaut arī ne katrs tiesību uz privāto dzīvi ierobežojums rada šo tiesību pārkāpumu, ir vairāki problēmjautājumi, kas, mūsaprāt, varētu liecināt, ka apstrīdētās normas rada Satversmes 96. panta pārkāpumi. Tie ir, pirmkārt, labas likumdošanas princips un, otrkārt, mums ir šaubas par ierobežojumu ar samērīgumu.

Kā pirmo aplūkošu Satversmes tiesas praksē atzīto labas likumdošanas principu.

No mums pieejamiem materiāliem, un jāsaka, ka mūsu rīcībā, protams, nav visu to materiālu, kas ir Satversmes tiesas rīcībā, mums šķiet, ka apstrīdētās normas drīzāk ir bijis politisks lēmums nekā tāda ļoti izsvēta izšķiršanās par labu varbūt labākajam vai korektākajam situācijas risinājumam. Un tas, savukārt, mums rada bažas par to, vai ir ievērots labas likumdošanas princips. Par to liecina, piemēram, tiesību akta anotācija, kurā ietvertas apstrīdētās normas un arī apskatot tālāk jau tad šo normu grozījumu anotācijas, tās nav radikāli atšķirīgas.

Pirmkārt, anotācijā ir izvērsti aprakstīta, jā, politiskā situācija un nostāja attiecībā pret Krievijas Federāciju un Baltkrievijas Republiku, bet citi jautājumi un to potenciālā ietekme uz pamattiesībām nu ir aplūkoti ļoti lakoniski, ja vispār šāds vērtējums ir veikts.

Otrkārt, vairākkārt tiesas sēdē ir izskanējuši arī skaitļi par to, cik personas ietekmēs apstrīdētās normas un tie ir vairāk nekā 20 tūkstoši cilvēku.

Saskaņā ar apstrīdētajām normām, šīm personām kaut kādā brīdī ir jāvēršas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē, tas nozīmē, ka šai pārvaldei, tā ļoti vienkāršoti izsakoties, ir vairāki tūkstoši jaunu klientu, ja to tā drīkst teikt. Bet apskatot vismaz apstrīdēto normu anotāciju, tajā nav vērtēts tas, vai, teiksim, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde tiks ar šo skaitu galā tīri fiziski. Un tas ir jāizskata kopsakarā ar to, ka tajā brīdī, kad tika pieņemtas apstrīdētās normas, gan sabiedrībā kopumā, gan arī medijos tika plaši diskutēts par PMLP kapacitāti vispārīgi, jo tas bija laiks, kurā, lai saņemtu personību identificējošus dokumentus, bija jāstāv rindās nedēļām, mēnešiem... Nu, jā... un tad ņemot to kopsakarā ar to, ka, lūk, mēs dodam PMLP vēl jaunus pienākumus, ko vērtēt un darīt, tad, jā... mums šķiet, ka šis būtu bijis jāvērtē.

Šeit gan es vēlreiz izdarīšu atrunu, ka mūsu rīcībā nav visu to materiālu, kas ir Satversmes tiesas rīcībā visticamāk un, protams, tiesību aktu anotācija nav vienīgais normas izstrādes dokuments un nav vienīgais dokuments, kas liecina par to, kādas diskusijas ir bijušas likumdevējam šīs normas izstrādājot, bet šis tad paliek... šis tāpat ir tas aspekts, ko mēs domājam, kas Satversmes tiesai būtu jāņem vērā.

Attiecībā uz samērīguma pārbaudi norādāms, ka, kaut arī Latvijas situācija ir ļoti unikāla un it īpaši, ņemot vērā dažādus vēsturiskos aspektus un kontekstu, vienlaikus uz to tāpat var attiecināt vispārīgus principus, kas ir atzīti Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē saistībā ar ārvalstnieku izraidīšanu no valsts un tiesībām uz privāto dzīvi. Šī tiesa ir atzinusi, ka pat, ja ārvalstnieks ir dzimis un audzis konkrētajā valstī, tas nenozīmē, ka viņu no šīs valsts nedrīkst izraidīt. Vienlaikus, lai izraidītu valstī

pastāvīgi dzīvojošu personu jeb izmantojot ECT terminoloģiju, *settled migrants*, nepieciešami ļoti nopietni iemesli. ECT ir arī konstatējusi Konvencijas 8. panta pārkāpumu gadījumos, ka nacionālās tiesas ir pieņēmušas lēmumu par personu izraidīšanu, to pienācīgi nepamatojot un tāpat nav izvērtējusi pamattiesību ierobežojumu samērīgumu. Piemērojot šo standartu izskatāmajai lietai un apstrīdētajām normām, tās, šķietami šo pārbaudi varētu arī neizturēt. Ja persona ilglaicīgi un tiesiski ir uzturējies valstī, kā šķietami to ir darījuši pieteikuma iesniedzēji, tad viņu izraidīšana no valsts, kas pēc būtības ir balstīta tikai valsts valodas nezināšanā, varētu būt pretrunā Konvencijas 8. pantam. Šeit gan ir jāatzīmē, ka no ECT viedokļa ir diezgan mazsvarīgi, vai mēs šeit runājam jau par pašu fizisku izraidīšanu vai par to, ka šī persona tikai, ja tā var teikt... tikai zaudē tāpat tiesības uzturēties konkrētajā valstī.

Papildus šim mēs gribētu norādīt, ka gan rakstveidā, gan mutvārdos abas puses ierobežojumu samērīguma analīzē ir minējušas vairākus argumentus, kas, mūsaprāt, neiztur kritiku un, iespējams, kaut kādā ziņā varbūt pat robežojas ar populismu. Saeima ir norādījusi uz drošības riskiem, ko rada Krievijas Federācijas pilsoņi Latvijā. Jā, šeit ir runa par to, ka šie pilsoņi paši varētu iesaistīties kādās prettiesiskās, varbūt teroristiskās aktivitātēs. Diezin vai varētu teikt, ka visi Krievijas pilsoņi, kas neprot latviešu valodu, rada drošības apdraudējumus... Nu, vai vismaz šāds apgalvojums noteikti neizturētu ECT izvirzīto standartu izraidīšanas kontekstā.

Abas puses kaut kādā ziņā atsaucās un ir paidušas argumentus par to, vai personām vecuma dēļ ir vai nav samazinājušās iespējas iemācīties valodu. Un, nu tādas intereses pēc mēs paši mēģinājām atrast kaut kādus zinātniskus pētījumus šajā kontekstā un mūsu nelielā izpēte mums ļāva nonākt pie viena secinājuma – tas nav jautājums, uz kuru var atbildēt juristi. Un, jā, mūsaprāt, visticamāk, ka šo varētu komentēt, iespējams, neirozinātnes vai citas medicīnas jomas pārstāvji, bet mēs atturētos izdarīt jeb kādus secinājumus par vecumu un kaut kādām kognitīvajām spējām bez šāda medicīniskā pamatojuma.

Tāpat abas puses ir paidušas viedokļus par to, kādēļ personas ir izvēlējušās pieņemt Krievijas Federācijas pilsonību. Tomēr iztrūkst jebkādu pierādījumu par objektīvo situāciju. Apzinoties, ka šādu pierādījumu iegūšana varētu būt diezgan sarežģīta, mūsaprāt, nevajadzētu izdarīt pārsteidzīgus apgalvojumus par šo personu lojalitāti, balstoties uz subjektīvām pieredzēm.

Apkopojot mūsu ieskatā un vērtējot apstrīdēto normu atbilstību tiesībām uz privāto dzīvi, Satversmes tiesai tāpat īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, vai apstrīdētā norma pieņemta, ievērojot labas likumdošanas principu, kā arī tam, vai tiesību uz privāto un ģimenes dzīvi ierobežojums, ko tas tad rada, ir tiešām pietiekami pamatots un samērīgs.

Runājot par diskriminācijas aizliegumu, kas ietverts Satversmes 91. pantā, mēs pievienojamies Saeimai un Saeimas atbildes rakstā paustajam par to, ka Krievijas

Federācijas pilsoņi tomēr neatrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos ar citu valstu pilsoņiem, kam izsniegtas tādas šīs uzturēšanās atļaujas. Krievijas pilsoņi ir valsts, kas veic kara darbību netālu no Latvijas, pastāvīgi paudusi īpaši agresīvus izteikumus saistībā ar Latviju un iepriekš ir izvirzījusi teritoriālas prasības uz Latvijas teritoriju, pilsoņi. Citu valstu pilsoņu piederības valstis tādas nav. Tādēļ Krievijas pilsoņi neatrodas vienādās vai salīdzināmās situācijās ar, piemēram, Uzbekistānas, Indijas vai Lielbritānijas pilsoņiem, kas arī ir valstis, kuru pilsoņiem ir diezgan daudz izsniegtas šīs atļaujas.

Iespējams, mazliet līdzīgākā situācijā ir Krievijas un Baltkrievijas pilsoņi, taču arī starp šīm grupām ir būtiska atšķirība.

Pirmkārt, Krievijas pilsoņi ir cieši saistīti ar valsti, kas jau ilgstoši organizē un veic kara darbību un Baltkrievija, protams, šo kara darbību atbalsta, bet šķietami tā nerīkojas pati pēc savas iniciatīvas, turklāt, tieši Krievija ir atzīta par teroristisku valsti Latvijā.

Otrkārt, jāaplūko arī šīs grupas lielums. Un mēs piekrītam, ka grupas izmērs nevar būt vienīgā būtiskā atšķirība, kas nošķir dažādas grupas, tomēr tā būtu ņemama vērā. Krievijas pilsoņi Latvijā ir daudz vairāk nekā Baltkrievijas pilsoņu. Un acīmredzami tādas lielāka grupa potenciāli var radīt lielākus draudus nekā mazāka cilvēku grupa un es saku, ka potenciāli un teorētiski... jo tad tas noteikti ir jāanalizē katrā situācijā atsevišķi.

Tāpat ir jāņem vērā, ka, piemēram, Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas 2023. gadā publicētajā pētījumā ir norādīts, ka, kaut arī Krievijas patriotu skaits Latvijā samazinās, bet vēl 2022. gadā 4 procenti Latvijas iedzīvotāju uzskatīja sevi par Krievijas patriotiem. Neredzēju, ka kāds būtu sevi uzskatījis vai vismaz pietiekami liels skaits cilvēku būtu uzskatījuši sevi par Baltkrievijas patriotiem. Turklāt, Krievijas patriotu skaits bija lielāks tieši krieviski runājošajās ģimenēs saskaņā ar šo pētījumu.

Pat, ja Satversmes tiesa nolemj, ka iepriekš minētie argumenti nav pietiekami, laik secinātu, ka, piemēram, Krievijas un Baltkrievijas pilsoņi neatrodas atšķirīgās situācijās, mūsu ieskatā tad šie visi argumenti un apsvērumi būtu ņemami vērā vērtējot, vai atšķirīgā attieksme pret abām grupām ir attaisnojama.

Attiecībā uz kolektīvās izraidīšanas aizliegumu, kas ir ietverts Konvencijas, Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 4. protokola 4. pantā, norādām... Saskaņā tād ar šo Konvencijas pantu, kolektīvā izraidīšana ir personu grupas izraidīšana vai izraidīšana bez individuālas viņu lietu izskatīšanas. Šī panta galvenais mērķis ir nepieļaut, ka valsts var izraidīt noteiktu skaitu ārvalstnieku, neizvērtējot viņu personīgos apstākļus un tādējādi nedodot viņiem iespēju iesniegt savus argumentus pret attiecīgās iestādes veikto pasākumu. Fakts, ka vairāki ārvalstnieki saņem līdzīgus lēmumus, neļauj secināt, ka notiek kolektīva izraidīšana, ja vien katrai šai personai ir bijusi iespēja sniegt tād iestādēm savu viedokli un argumentus pret savu izraidīšanu.

Kaut arī apstrīdētās normas ir attiecināmas uz lielu personu grupu, secināms, ka ar tām netiek veikta kolektīvā izraidīšana.

Pirmkārt, pašas apstrīdētās normas jau paredz izņēmumus, kuros tās var, teiksim, šo valodas pārbaudi var neveikt.

Otrkārt, apstrīdētās normas arī neatceļ to, ka par katru personu tiek pieņemts individuāls lēmums. Un tādēļ katrai personai ir iespēja par savu situāciju izteikties. Tādēļ mēs neuzskatām, ka apstrīdētās normas radītu situāciju, kurā ārvalstniekiem kā grupai būtu jāpamet Latvija.

Tiesas sēdē jau iepriekš ir izskanējis jautājums pa to, vai kolektīvās izraidīšanas aizliegums ietverts arī Satversmē. Un mūsaprāt no dažādiem Satversmes pantiem, jā, izriet ar šo aizliegumu saistītās tiesības. Piemēram, kā jau es iepriekš aprakstīju, no Satversmes 96. panta izriet personu tiesības uz privāto dzīvi. Tās interpretējot kopsakarā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, tas ietver valsts pienākumu izvērtēt katru izraidīšanas gadījumu individuāli. Tātad, šis individuālās izvērtēšanas aspekts.

Tomēr mūsaprāt 4. protokola 4. pantā ietvertās tiesības kopumā nav ielasāmas nevienā Satversmes pantā. Kā redzams, piemēram, no Eiropas Padomes ekspertu grupas pavadošā ziņojuma, kas uzskatāms par vienu no 4. protokola izstrādes dokumentiem, šis 4. pants tā sākotnējā redakcijā ietvēra diezgan detalizētu indivīda tiesību aprakstu izraidīšanas gadījumā. Tātad, tas runāja par konkrētām tiesībām, kas ir konkrētiem un atsevišķiem, indivīdiem. Tomēr dažādu iemeslu dēļ tika nolemts protokolā ietvert tikai ārvalstnieku kā grupas tiesības. Un Satversmē, mūsaprāt, šādas identiskas tiesības kā grupai nav ietvertas.

Ar to arī šobrīd savu prezentāciju beigšu un priecāšos atbildēt uz jautājumiem.

A. Laviņš.

Paldies.

Jautājumi būs. Vārds tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā. Paldies jau, ka atbildējāt savā runā uz vienu no jautājumiem, ko es vēlējās jums uzdot. Bet man būs citi jautājumi.

Jūs runājat par labas likumdošanas principa pārkāpumiem. Sakiet, lūdzu, attiecībā uz kuru no likumiem jūs tad saskatījāt šos te labas likumdošanas principa pārkāpumus? Vai es pareizi saprotu, ka tas bija tā sākotnējā 58. panta redakcija, kurā tas ir tas likums, kas tika pieņemts 2022. gada 22. septembrī?

L. Buka.

Jā. Tādu izvērstāku analīzi mēs veicām tieši par šo sākotnējo normu, bet, gatavojoties tiesas sēdei, mēs, protams, aplūkojām, iespējams mazāk detalizēti, arī šos

sekojošos grozījumus. Un tā virspusēji un pirmsšķietami mums šķiet, ka arī ar šiem grozījumiem un ar tām tālākajām diskusijām būtu ļoti jāvērtē, vai šis labas likumdošanas princips ir ievērots.

A. Rodiņa.

Un viens no labas likumdošanas principa pārkāpuma aspektiem, ko jūs norādījāt, bija saistīts ar to, ka likumdevējs, jūsu ieskatā, nebija vērtējis tostarp arī dažādu iestāžu kapacitāti un to darba intensitāti, kas varēja būt sagaidāma.

Bet, sakiet, lūdzu, ņemot vērā, ka sekoja 2023. gada aprīļa grozījumi, 2023. gada atkal septembra grozījumi šajā te Imigrācijas likumā un Pārejas noteikumi tika papildināti ar papildu normām, dodot dažādas izvēles iespējas personām, vai šie grozījumi nemazināja bažas par labas likumdošanas principu tieši iestāžu kapacitātes vērtējuma novēršanā?

L. Buka.

Jā. Iespējams, sekojošie grozījumi situāciju uzlaboja. Tomēr mums neradās iespaids... tā vairāk izskatījās pēc tādu ielāpu likšanas. Kaut kur tika piefiksēts, ka viena iestāde īsti netiek galā, tad tā kā tika pielabots viens vai otrs...

Es minēju savā runā par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi... bet, teiksim, dažādos žurnālistu veiktajos pētījumos tika izcelts arī tiesībsarga pārstāves pieminētais rehabilitologu jautājums un par to, ka persona savas veselības stāvokļa dēļ, iespējams, nevar nokārtot šo testu vai nevar nemaz kārtot šo pārbaudi, bet viņa gluži fiziski netiek līdz tam ārstam, kas viņai to var apliecināt. Un tad... jā... es saprotu, ka likumdevējs nevar paredzēt risinājumu katrai pilnīgi individuālai un unikālai situācijai, tomēr mums neradās iespaids par to, ka likumdevējs būtu mēģinājis skatīties uz šo situāciju ļoti kompleksi.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un sniedzot argumentus par samērīgumu, jūs arī akcentējāt, protams, par šo izraidīšanas risku un arī par to, ka jāvērtē tiesības uz privāto dzīvi Konvencijas 8. panta kontekstā, bet šajā sakarā man radās jautājums...

Sakiet, lūdzu, kā jūsu ieskatā... cik nozīmīgi šīs lietas risināšanā un izšķiršanās ir tas, ka likumdevējs pēc būtības ir sagaidījis tādu aktīvu personas līdzdalību tiesiskā statusa, ja tā drīkstētu teikt, sakārtošanā, dodot iespēju turpināt bez pārtraukuma personai uzturēties Latvijā.

Arī iepriekšējā pieaicinātā persona, pārstāve starptautiskajās institūcijās, norādīja, ka tieši šī te aktīvā pamattiesību aizsargātāja koncepts šeit arī būtu jāņem vērā.

Kāds ir jūsu viedoklis par šo aspektu?

L. Buka.

Jā, protams. Personai ir jādara viss iespējamais, lai tā pati varētu aizsargāt savas tiesības. Un tas, manuprāt, izriet no tādas cilvēktiesību aizsardzības sistēmas kopumā. Un arī ECT ir norādījusi, ka situācijā, kurā personai ir kaut kādas rīcības brīvības, piemēram, izvēlēties vienu vai otru veidu, kurā tā tiesiski var uzturēties valstī, ir plašāka rīcības brīvība. Tomēr šeit būtu jāņem vērā, vai šīs tiesības tiešām ir reāli pastāvošas un vai šī persona tiešām var tās izmantot. Tas, ka ir ļoti daudz un dažādi ilglaicīgas un īslaicīgas uzturēšanās atļauju veidi, nenozīmē, ka katra persona var visus šos veidus izmantot.

Nu, jā... un tad būtu jāvērtē, vai, teiksim, pieteikuma iesniedzējiem bija iespēja... teiksim, ja viņiem tagad noņem šo vienu veidu, vai viņiem tiešām ir iespēja izmantot kādu no šiem citiem veidiem.

A. Rodiņa.

Labi. Paldies.

Tad vēl viens jautājums. 91. panta vienlīdzīguma principa kontekstā.

Sakiet, lūdzu, kāds būtu jūsu uzskats par to, ko jūs pieminējāt... valsts plašo rīcības brīvību imigrācijas jomā... proti, kā jums šķiet, vai valsts varētu noteikt, ka vienai Krievijas pilsoņu grupai tiek uzlikti šie papildus pienākumi pierādīt valsts valodas zināšanas un iegūt jaunu tiesisko statusu, bet citai Krievijas pilsoņu grupai šādas prasības netiek izvirzītas.

Vai šādu te atšķirīgu attieksmi varētu attaisnot ar valsts plašo rīcības brīvību?

L. Buka.

Jā. Rakstot sava rakstveida viedokli, jāsaka, ka mēs nebijām pamanījuši, ka eksistē tād šis dalījums, ja tā var to dēvēt, pēc vecā likuma un pēc jaunā likuma ieguvušo... tād šo uzturēšanās atļaujas ieguvušo cilvēku dalījums...

Šeit gan gribētos piezīmēt, ka mēs šo nesaskatījām šādu analīzi arī no likumdevēja puses. Piemēram, anotācijās, kas liecinātu... kas varētu liecināt, ka arī likumdevējs varbūt šo līdz galam nav pārdomājis un vismaz šo tiesību aktu anotācijās vai citos tādos publiski skaļāk izskanējušos viedokļos nav parādīts šis iedalījums, kādēļ tad, teiksim, pēc šī jaunā regulējuma mēs ņemam nost šīs atļaujas un pēc vecā, nē.

Pakāpjoties varbūt solīti atpakaļ, jā... valstij ir plaša rīcības brīvība un, jā, drošības apsvērumi tād rada šo plašo rīcības brīvību un personām nav tā kā tiesības, kā jau izskanēja iepriekš, paļauties, ka šīs personas varēs visu savu mūžu vai visu laiku, kad tās vēlēšies uzturēties Latvijā, izmantot vienu un to pašu šo atļauju... Vienlaikus nedrīkst aizmirst, ka aiz nacionālās drošības nedrīkst paslēpt pilnīgi visu. Tā nav tāda atvērta kārts, kuru var izspēlēt visu laiku un nevērtēt nekādu samērīgumu. Jā, tas paplašina. Tomēr vienlaikus ir jāņem vērā tād arī citu šo personu citas tiesības.

A. Laviņš.

Vārds tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Paldies. Labdien!

Nu, man tas pats jautājums par to vienlīdzības principa metodoloģiju. Jums ir viedoklis?

L. Buka.

Es pārjautāšu... Vai jūs domājat turpinot to piemēru par advokātiem un...

J. Briede.

Nu, jā... patiesībā par vienlīdzības principa ietekmi uz to gala rezultātu. Vai, ja tiek secināts, ka ir līdzīgas grupas un ja nav pietiekami atšķirīgs tas mērķis.. vai tas... kādam tad ir jābūt tam rezultātam? Vai... nu, jāatzīst, Satversmes tiesai ne tikai šajā gadījumā, bet varbūt arī vispār un vienmēr... ir jāatzīst derīga tā vajadzīgā norma par spēkā neesošu tāpēc, ka tāda derīga vajadzīga norma nav noteikta citām personām.

L. Buka.

Es varbūt... nu, jā... es klausījos iepriekšējo tiesas procesu... un jāatzīst, ka šī ir tāda pirmsšķietamā atbilde, ko es varu sniegt uz jūsu jautājumu... Es varbūt uz to skatītos tā, ka konkrētajā lietā pieteikuma iesniedzēji nesūdzas par to, ka viņiem šķiet, ka vēl kādam būtu jāatņem kādas tiesības... Pieteikuma iesniedzēji vēlas paturēt tātad šīs tiesības uzturēt valstī, kurā tie jau ir visu daļu no viņiem... vismaz visu mūžu vai ļoti lielu daļu mūža ir uzturējušies... Un tas, ko viņi saka ir... ka, lūk, citai grupai šādas tiesības ir, bet mums nav. Un tad es varbūt skatītos no šādas prizmas.

J. Briede.

Tas ir solis iepriekš. Mani interesē tas solis tālāk... Nu, labi... ja jūs negribat atbildēt... Paldies.

A. Laviņš.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvēm būs jautājumi?

E. Krivcova.

Jā. Būs daži jautājumi.

Attiecībā uz jūsu tēzi tātad, ka nav pierādīts, kādēļ šīs personas ir pieņēmušas Krievijas pilsonību un arī attiecīgo tēzi, ka viņi paši ir izvēlējušies kļūt par šādiem ārvalstniekiem.

Ir jautājums. Vai šajā kontekstā ir svarīgi to signālu, ko sūta valsts, respektīvi, tam, ka šāds regulējums pastāvēja jau divdesmit un gandrīz laikam jau trīsdesmit gadus... un tam, ko arī mēs pieminējām, ka tur pēc Krievijas iebrukuma Gruzijā 2010. gadā Valsts prezidents Zatlērs brauca uz Krieviju oficiālā vizītē un pārrunāja to sadarbību. Arī pēc 2014. gada Krimas okupācijas, 2015. gadā ārlietu ministrs Rinkēvičs brauca uz Krieviju un apsprieda sadarbību. Vai tam... nu, respektīvi, ka valsts ļoti ilgi nesūtīja signālu, ka, lūdzu, tā nedariet... ne likumdošanas, ne politikas līmenī... Vai tam ir ietekme, ja mēs vērtējam, ka cilvēki tur nepareizu izvēli ir izdarījuši...?

L. Buka.

Es varbūt nesauktu... es nezinu, vai mēs tā ļoti korekti to sauktu par nepareizu izvēli. Katram pašam droši vien tā izvēle... tas droši vien nav mums jāvērtē, vai šī izvēle ir bijusi pareiza vai nepareiza.

Es atbildēšu no cilvēktiesību viedokļa. Protams, katras valsts lēmums sūta kaut kādus signālus vienai vai otrai valstij. Bet no cilvēktiesību viedokļa skatoties, persona... un no ECY prakses... neizriet personas tiesības uzturēties kādā citā valstī pilnīgi visu laiku... respektīvi, šīs tiesības nav absolūtas. Un tajā brīdī, kad persona izvēlas pieņemt citas valsts pilsonību, viņa acīmredzot saprot vai arī tai vajadzēja saprast to, ka viņa tomēr izvēlas citas valsts pilsonību un ka tas būs saistīts ar kaut kādu formalitāšu kārtošānu, ar atbilstību kaut kādām prasībām. Grūti komentēt signālus, kurus ir radījušas amatpersonu ārvalstu vizītes. Iespējams, ka tie ir jāņem vērā. Tomēr man šķiet, ka šeit būtiskāks ir tas aspekts tieši no tiesību viedokļa skatoties, ka tātad personai nav tiesību uzturēties nepārtraukti bez jebkādiem priekšnoteikumiem citā valstī, tātad, ne savā pilsonības valstī.

E. Krivcova.

Jā. Tas no manas puses būtu viss.

I. Nikuļceva.

Jā, paldies par viedokli.

Tad es arī uzdošu jums dažus jautājumus.

Vispirms. Arī rakstveida viedoklī jūs norādāt un arī sniedzot viedokli tiesas sēdē vairākkārt uzsvērāt tieši par Krieviju, ka tā ir teroristiska valsts un norādījāt uz tās agresīvo rīcību. Bet nu mēs zinām, ka apstrīdētās normas ir vērstas uz Krievijas Federācijas pilsoņiem un uz vienu konkrētu Krievijas Federācijas pilsoņu grupu.

Un tad jautājums tāds. Sakiet, vai jūs saskatāt kādu ikviena Krievijas Federācijas pilsoņa juridisku atbildību par to, kādas darbības veic viņa pārstāvētās valsts vara. Un, ja jā, tad vai varētu arī kādu pamatojumu, uz kuriem tiesību aktiem jūs pamatojaties?

L. Buka.

Es atsaukšos uz jau iepriekšējā tiesas sēdē izskanējušo tiesību eksperta arī viedokli, ka nē, es nesaskatu un mēs nesaskatām to, ka katrs valsts pilsonis būtu personīgi atbildīgs par valsts pieņemtajiem lēmumiem.

Pakāpjoties tā atpakaļ un jau robežojoties ar tiesību filozofiju... mēs esam tikuši mazliet tālāk kā Taliona princips, kurā mēs atbildam par visas mūsu cilts izdarīto... Tādēļ... nē, pilsoņi nevar būt personīgi atbildīgi par valsts rīcību. Vienlaikus es nesaskatītu apstrīdētās normas kā tādu atbildības vai kā soda mēru par to, ka Krievija ir bijusi teroristiska valsts. Es to saskatītu... tāpat, ja mēs skatāmies, ka šis leģitīmais mērķis ir valsts drošība, tad es to vērtētu šajā kontekstā kā ierobežojumu, kas ir vērsts uz valsts drošību.

I. Nikuļceva.

Labi. Un tad nākošais arī tāds precizējošs jautājums.

Es citēšu to, ko jūs norādāt rakstveidā un arī tiesas sēdē teicāt precīzi to pašu: „aizdomas par drošības apdraudējumu bez individuāla izvērtējuma par katras konkrētas personas iesaisti kādā sabiedrības drošību apdraudošā nodarījumā varētu arī neizturēt Eiropas Cilvēktiesību tiesas kritiku, ja personas no valsts tiktu izraidītas”.

Nu... teiksim tā... jūs esat lietojusi ļoti diplomātisku formulējumu, ka tāpat varētu neizturēt Eiropas Cilvēktiesību tiesas kritiku.

Un tad es gribu jautāt, nu, tā skaidrāk. Vai jūs uzskatāt, ka ja šāda lieta nokļūtu Eiropas Cilvēktiesību tiesā, tad Eiropas Cilvēktiesību tiesa nekonstatētu vai nu leģitīmu mērķi vai nu samērīgumu, vai gan vienu, gan otru.

L. Buka.

Nu, šeit atkal es izdarīšu atrunu, ka... nu, jā, šis mans tāds vērtējums ir ļoti hipotētisks, jo es nezinu nevienu... es detaļās nevaru komentēt pieteikuma iesniedzēju situācijas. Tādēļ, jā... es varu tikai tā virspusēji sniegt viedokli.

Mūsaprāt... un arī aplūkojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi... Praksē leģitīmais mērķis parasti nerada lielas problēmas atzīt... Eiropas Cilvēktiesību tiesa parasti, ja vien šis mērķis nav ļoti klaji pretrunā, teiksim, Konvencijā ietvertajām tiesībām vai neatbilst kaut kādai, nu pilnīgi neatbilst kādai reālai situācijai, tad Eiropas Cilvēktiesību tiesa parasti seko valsts norādēm... un arī šajā gadījumā es saskatītu, kā, jā... leģitīmie mērķi... tāpat var būt šī valsts drošība, varbūt arī valsts valodas aizsardzība un personu integrācija, kas ir arī nesaraucjami saistīta ar valsts drošību... Kur rastos problēmsituācijas? Manuprāt, situācijā ir tieši šis samērīgums. Un vērtējot tāpat to, cik ilgi persona ir uzturējusies Latvijā un cik ļoti viņa ir uzskatāma par šo, izmantojot angļu nosaukumu... šo *settled migrant*... ja viņa par šādu ir uzskatāma, tad būtu vajadzīgi ļoti spēcīgi iemesli, lai šo personu no valsts izraidītu. Un ja nebūtu,

teiksim, veikta kaut kāda šīs personas konkrētās situācijas analīze un ja bez valodas, teiksim, šī persona nebūtu nokārtojusi valodas pārbaudi, ja bez tā netiktu konstatēti kādi citi apstākļi, nu, tad šķietami Eiropas Cilvēktiesību tiesa varētu arī lemt par pārkāpumu.

Bet atkal es atgriezīšos atpakaļ. Šī ir ļoti hipotētiska lieta, jo šeit mēs nerunājam par konkrētām personām, mums nav pilnīgi neviena faktiskā apstākļa. Tādēļ arī mūsu šī izvēlēta valoda ir ļoti diplomātiska, jo mēs varam sniegt tādu skatu no malas, bet mums nav visu nepieciešamo materiālu, lai mēs ļoti iedziļinātos lietā.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad nākamais jautājums arī būtībā līdzīgs, kādu es jau uzdevu iepriekšējai pieaicinātajai personai.

Jums es varbūt uzdošu to tieši kolektīvas izraidīšanas aspektā, respektīvi, par to, kurā mirklī tad jūsprāt ir jāveic šis individualizētais izvērtējums. Jūs norādāt, ka konkrētajā gadījumā nebūs skarts Konvencijas 4. protokola 4. pants, jo ir individualizētais izvērtējums.

Bet jautājums, kurā mirklī tas ir nepieciešams? Kurā mirklī pamattiesības pieprasa to veikt un konkrēti kolektīvās izraidīšanas aizliegums. Un, ņemot vērā to, ka lietā ir apstrīdētas tieši tās normas, kas uz likuma pamata anulē pastāvīgās uzturēšanās atļaujas attiecīgajai personu grupai.

Jā... tad par šo. Kurā mirklī ir jāveic tas individuālais izvērtējums. Un ja notiek uzturēšanās atļauju izbeigšana uz likuma pamata, vai tomēr mēs nevarētu teikt, ka ir kolektīvā izraidīšana Konvencijas ieskatā?

L. Buka.

Es pievienošos iepriekšējai Ārlietu ministrijas pārstāvei, kas norādīja, ka tādas ļoti skaidras vadlīnijas no Eiropas Cilvēktiesību tiesas mēs šeit nevaram saskaņot, jo šī situācija ir ļoti, ļoti unikāla. Vienlaikus mēs varam ņemt vērā šos vispārīgos principus, ko Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, un šeit es gribētu teikt, ka no Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses neizriet tāda konkrēta prasība, kurā tieši brīdī šai personai ir jāļauj izteikties. Galvenais ir, ka šī iespēja, pirmkārt, ir noteikta un pastāv, otrs, ka šī iespēja nav iluzora, nav tik grūti pieejama, ka tā ir principā nepieejama vai ka tā nav atkarīga no kādas amatpersonas ļoti plašas rīcības brīvības. Un šajā gadījumā... nu, jā... mēs saskaņām, ka šīm personām ir iespēja izteikties par savu konkrēto lietu un par savu konkrēto situāciju.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Un tad pēdējais tāds pavisam ļoti konkrēts jautājums, lai saprastu, kas bija domāts.

Tad arī rakstveidā un arī tiesas sēdē jūs minējāt tieši to frāzi, ka Krievijas Federācija ir paudusi īpaši agresīvus izteikumus saistībā ar Latviju un ir izvirzījusi teritoriālas pretenzijas pret Latviju.

Sakiet, vai jūs varētu izskaidrot, kas ir domāts tieši ar pēdējo... kas tās par teritoriālām pretenzijām, kuras ir izvirzījusi Krievija pret Latviju? Kas ar to bija domāts?

L. Buka.

Ar to mēs nedomājam, ka tieši šobrīd šādas prasības vai vismaz tā ļoti... pastāv šādas ļoti konkrētas prasības. Ar šo mēs domājam tādu Krievijas vispārīgu retoriku par to... Nu, jau sākot kopš neatkarības atgūšanas par Latviju kā neatkarīgu valsti un par to... nu, jā... vai Latvijai būt vai nebūt... Ar šo... es atvainojos, ja mēs esam radījuši kādas neskaidrības, bet ar šo mēs tiešām domājam vairāk Krievijas ja ne valsti kopumā, tad atsevišķu amatpersonu retoriku par potenciālajiem uzbrukumiem vai tamlīdzīgi. Tas nebija domāts kā kaut kāds konkrēts. Jā... mums nav zināms nekas vairāk kā visiem citiem.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai Saeimas pārstāvim būs jautājumi?

V. Vītolīņš.

Jā, paldies, godātā tiesa. Man būs divi jautājumi.

Sakiet lūdzu, jūs teicāt, ka vērtējot šīs apstrīdētās normas pieņemšanu, jūs to novērtējāt drīzāk kā tādu politisku lēmumu.

Sakiet, lūdzu, vai jebkura likuma pieņemšana rīcības brīvības ietvaros nebūtu politisks lēmums? Jeb jūs par šo varat precizēt?

L. Buka.

Jā, protams. Nu, savā ziņā jau jebkura likumdevēja izšķiršanās ir politisks lēmums. Par to lietā strīdu nav.

Šeit gan drīzāk mēs to domājam, ka šī ir tāda tikai politiska izšķiršanās. Ir lēmumi, kas ir labāk pamatoti un argumentēti. Bet savukārt šis mums likās, ka šeit ir vairāk politiskās gribas nekā pamatotu argumentu, kādēļ šāds regulējums būtu veidojams, kā tas būtu veidojams un kādi būtu labāki risinājumi, mazāk tiesības mazāk ierobežojoši, kā tiesības ierobežojoši... Mūsaprāt, iztrūka šādas diskusijas. Tādēļ mēs to šādi nodēvējām, bet jā... jums ir taisnība. Protams, jebkurš likumdevēja lēmums savā ziņā ir politiska izšķiršanās.

V. Vītoliņš.

Jā. Paldies.

Man ir otrs jautājums arī saistībā ar labas likumdošanas principu. Kā jūs vērtētu šo likumdošanas principu, proti, iespēju opozīcijai tād izteikt viedokli par iespējamiem grozījumiem, arī pēc tam pieņemtajiem jau grozījumiem... attiecīgi Saeimas uzklusīto pušu... sabiedrības puses, kura atbalsta šādus grozījumus un arī otras sabiedrības puses daļas, kura neatbalsta un, protams, arī uzklusīšanu dažādu, teiksim, nevalstisko organizāciju vai cilvēku un institūciju uzklusīšanu, kura izpilda šīs normas.

Kā jums liktos, vai šis elements no labas likumdošanas principa ir būtisks jeb tomēr ir vēl kaut kādi citi, teiksim, būtiskāki elementi vai varbūt šis nav tik būtisks elements?

L. Buka.

Protams, labas likumdošanas princips ietver sevī pienākumu uzklusīt ieinteresētās puses un personas, kuras skar apstrīdētās normas, opozīcijas viedokli. Protams, šādas diskusijas ir vajadzīgas un nepieciešamas un tā ir ļoti būtiska labas likumdošanas principa sastāvdaļa.

Tas, ko mēs vēlamies norādīt, ir, ka pat ja šādas diskusijas pastāvēja, vismaz anotācijā tādas nebija norādītas. Arī savā rakstiskajā viedoklī mēs atsaucāmies uz šo steidzamības kārtību, kādā norma tika pieņemta, kas pēc savas būtības saīsina diskusiju laiku. Un, ja mēs aplūkojam šo saīsināto laiku kopsakarā ar to, ka, teiksim, tiesību akta anotācijā mēs neredzam šādas diskusijas, tad mēs vienkārši vēlējamies paust savas bažas par to, vai šādas diskusijas vispār ir bijušas.

V. Vītoliņš.

Jā. Paldies.

Man vairs nebūs jautājumu, godātā tiesa!

A. Laviņš.

Jā, Bukas kundze, paldies jums par dalību tiesas sēdē un sniegtajām atbildēm. Paldies jums.

Tā, cienījamie lietas dalībnieki! Pieaicinātās personas ir uzklausītas.

Tālāk mums būtu jāizlemj jautājums par to, vai varam pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības un pāriet pie tiesu debatēm. Šos jautājumus mēs lemsim nākamajā tiesas sēdē, kas būs rītdien, 16. janvārī, un tiesas sēdi sāksim pulksten 10.00.

Tāpēc... jā, pirms izsludinu pārtraukumu... Lai būtu pietiekama skaidrība lietas dalībniekiem, vaicāšu, cik pirmsšķietami jums būtu nepieciešams laiks tiesu debatēm.

No pieteikuma iesniedzēju puses?

I. Nikuļceva.

Es gribētu lūgt 45 minūtes.

A. Laviņš.

Krivcovas kundze?

E. Krivcova.

Jā, es tāpat.

A. Laviņš.

Tad katrai no pārstāvēm, ja?

Saeimas pārstāvim?

V. Vītoliņš.

Es vēlētos lūgt vienu stundu, bet, protams, ka es centīšos to darīt maksimāli īsi un precīzi. Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Pie šādas atšķirīgas situācijas, pirms izsludinu pārtraukumu līdz rītdienai, neliela tiesnešu apspriede.

Pārtraukums.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties!

Tātad, pieteikuma iesniedzēju pārstāvēm katrai tiesu debatēs tiek piešķirtas 30 minūtes. Jums ir jāsadarbojas savā starpā, lai efektīvi izmantotu šo laiku.

Saeimas pārstāvim tiesu debatēs tiek piešķirtas 45 minūtes.

Paldies.

Tiek izsludināts pārtraukums līdz rītdienas pulksten 10.00.

(Pārtraukums.)

Tiesas sēdes sekretāre

Paula Marta Daugavvanaga-Vanaga

Stenogrāfiste

Mārīte Ceļmalniece